

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY

SZERKESZTŐI SZÁLLÁS:

O-vár. Vizi-utca, 231. szám, első emeletben

Megjelen a lap hetenkint négyszer a m. Vasárnap, Kedden, Csőtörtőkön és Szombaton.
Évnyegyedre 3 ft o. é. Hirdetési ár: négyhasábos sorát először 7 kr, másodszor 6 kr, harmad-
5 kr. o. é. s minden hirdetés után 30 kr helyegdíj. Elfűtötés a hirdetés a kiadó-hivatalnál kezeltetik.

KIADÓ-HIVATAL:

Kőszepes, STRIN J. könyvkereskedése.

Kolozsvár, május 14-ken 1861.

Az országgyűlés megkezdte a tárgyalást. Készen áll az adrese a trónbeszédre, melyre a kormány 48-al, vagy szuronnyal fog visszafelelni.

Melyikkel a kettő közül? Vagy tán folytatja lávrozó politikáját? erre felelni tán Oedipus sem tudna bizonyosan.

Emberi természetünkben fekszik, inkább annak hinni, mit óhajunk. S miután a magyar úgy van mint Pándora a szelenczejével, hogy az egy reményén kívül mindenétől megfosztott: nincs egyéb hátra, mint a válságos napok lefolyásáig átengedni magunkat azon gondolatnak, hogy a kormány az oct. 20-iki diplomában adott szavát beváltja.

És erre, ha közelebbről volt, most csakugyan megnyílt a kilátás. Május 11-kén a bécsi birodalmi tanács alsóházában a trónbeszédre szintén adreszt szerkesztenek. S egy vita keletkezett, melyben a centralista és foederalista párt összetűzött, a foederalisták — csehek, lengyelek — történeti jogaik terébe állva, a miniszterialis centralista párttal oly harcot vívtak, melynek vihara 10 óráig tartott, s melyből a centralisták szavazattöbbségi győzelemmel tértek meg ugyan; de oly győzelemmel, hogy maga a túlbuzgó osztrák „Vaterland” szóról szóra ezt írja róla: nem sok ily győzelem kell arra, hogy mi is elmondhassuk, (azaz a centralisták): még egy ily győzelem, s el vagyunk veszve!!!

Mikor egy ily összehöngészett Reichsráthban, hol Magyarország, Horvátország, Szlavonia, Erdély, Velence, Dalmatia nincs jelen, hol csak a gutgesint tartományok vannak képviselve, ha ily Reichsráthban is ily vereségeket szenved a kormány: mi történik, ha sorompóba lépett volna a magyar birodalom is, melynek alkotmánya a nemzetnek s egyéneknek jóval többet ígér, mint más. Nem kevesebb, mint az, hogy az ausztriai birodalom egészen új átalakítása forgott volna kérdésben.

Ha elvkérdés nem volna, ha a magyar ősei szent hagyományát többre nem becsülné, mint életét, ha a magyar, mit őseitől örökölt, unokáira hagyini szent kötelességének nem tartaná: valóban meglehetett volna csinálni Európának azt a mulatságot, hogy fölmenjenek, megmutassák, mit a „Times” eddig siketeknek beszélt, hogy Ausztria országai planetszerűen napja nem lehet... s hogy a 12 évi politika sypshusi munka volt, melynek malomkövét minden miniszterium felgörgette a tetőre, de fön megtartani egyik sem bírta; s hogy e nap a kielégített nemzetiségek által támogatott Magyarország; s hogy e sypshusi kö csak is Buda várhegyén megtartható.

Mi nem értünk ezen politikához, csak annyit látunk, hogy a Gesamt-monarchie és Gleichberechtigung oly elv, melyért minden évben egy-egy országa közvéleményét veszti el Ausztria. S mennyiben e közös, (de nem egységes) birodalom experimentalása keserű gyümölcséből nekünk is nyelgetnünk kell: fájlaljuk, hogy oda fen be nem akarják látni, hogy a centralisatio mindnyájunkat veszedelembé sodor, holott a régi foederativ alapon századokon át mind tovább fejtett a birodalom.

Egy országot egy mentő gondolatért!!! kiált-hatná fel a kormány. De épp e gondolat hiányzik. Egész Európa barátságos diplomáciája e mentő gondolon türi fejét: pedig gr. Rechberg miniszteriumáról is elmondhatná a magyar, hogy a fától nem látja az erdőt.

Távol vagyunk a negélytől, hogy igénytelen szavunkat fölfelé irányoznók, mi csak elnézéssel levő olvasóinknak akarnók hosszasan elmondani azt, hogy itt a percz, melyet 12 év óta vártunk, hol az ország nyilatkozik; s hogy Ausztria a neki nyújtott Sybillakönyvek kilencz kötetét tűzbe vetette, s remélni lehet, hogy a tizenkettődiket lángba nem dobhatja.

Mi a kérdésből Erdélyt illeti, nem kevesebb, mint az, mit e lapok egyik szerkesztő társa tegnap a kolozsmezei bizottmányi gyűlésen indítványozott: t. i. itt az idő, hogy megyeink szervezők magokat a követválasztásra, mert kilátá-

sunk van, hogy mielőbb mi is meghivatunk, s óhaj-tandó lenne, mikép a megyéket a percz úgy találja, hogy a követválasztó gyűlések azonnal kezdődhes-senek.

Kövári L.

Kolozsmezei állandó bizottmányának f. hó 14-kén és 15-kén folytatog tartott közgyűlésében több közérdeklő végzés állapított meg, s némely kérdések körül élénk véleményesere fejlődött ki.

Legelső helyen említjük már tárgyánál fogva is Gyarmaty Miklós indítványát, hogy azon közérdeklő ténye a jegyzőkönyvi végzés állapított meg, s némely kérdések körül élénk véleményesere fejlődött ki.

Az indítvány elfogadtatik, a jeles hazafi elhunytá miatti általános meghatótság jeleinek minden arezon észreve-hető nyilvánulása közt.

Gróf Kornis Albert oda egészíti ki az indítványt, hogy a közérdeklő ne csak jegyzőkönyvileg fejeztessék ki, hanem e kegyeletes megemlékezés ténye a jegyzőkönyvi másolat felküldése által mind a felső mind az alsó házzal közöltessék, mely általános helyesléssel elfogadtatik.

A főjegyző olvassa a főispáni elősorolást az eddig elő hozott megyegyűlési végzések foganatosítására tett intézke-dések és azoknak eredményéről. Az ögyűlés megtarthatá-sára név szerint szükséges fűstszám szerinti összeirási munkála-tok eddigelő három járásból küldettek be.

Főispán ő méltósága reméli, hogy ezen munkálatok a többi járásközből is a legközelebbi napokban be fognak ér-kezni, mire név szerint újabb sürgető rendelet fog kibocsáttatni az illető tisztekhez. Egyszersmind megjegyzi, hogy miután ígéretet tettünk, mikép az ögyűlést lehető leg hamarabb meg fogjuk tartani, jónak látna a határidőt a jövő hétre eső csőtörtőkre, tehát folyó hó 23-dikára kitűzni. (Általános helyeslés mind a magyarok, mind a románok részéről!) Főis-pán ő méltósága megjegyzi, hogy a térfoglalás első perczé-ben is senkinek se lett volna kifogása a magyarok részéről se az ögyűlés megtartása ellen, ha nem lettünk volna kény-telenek, tisztviselők hiányában az előmunkálatokat azon hi-vatalnokokra bízni, a kik a törvénytelen igazgatás szolgálai voltak, s a kik iránt semmi bizalmat nem érezhetünk.

Sala Sámuel panaszt emel a mocsai járásban Szová-ton történt összeirási mód ellen, mely szerint az ottani szol-gabíró a múlt évtizedi rendszerhez hasonlóan járt volna el s ajánlja a legnagyobb nyilvánosságot.

Főt. Pap Tivadar g.-e. esperes tudatja, hogy a püs-pök ő nmíglátó utasítást kapott, miszerint egyházi kerületé-ben az alárendelt papsággal közrehatolag magyarázza meg a népnek, mint gyakorolhatja alkotmányos polgári jogait.

Főispán ő miga megjegyzi, hogy nem méltányolhatja azon buzgalmat, mely szerint a román különben tisztelt pa-pi kar oly mohón avatkozik a politikai dolgokba. Ennek kö-vetkezése az is, hogy azon téves vélemény terjedt el, mint-ha a segédlelkészek, dászképek sat. mint olyanok, a várm-e-gyén választó joggal bírnának. A pozsoni 1847/8. V. t.-cz. szerint igen is ezek szintén választási joggal bírnak, de az erdélyi 1848. II. t.-cz. szerint nem. Monostori román P a p Miklós és fejedői román lelkész Kozma Demeter hevesen felszólalnak, merőben tagadják, hogy a püspök ő nmíglá hasonlót rendelet által politikai dolgokba avatkozott volna, ezt a fűstsz. esperes ur részéről sérelemnek is veszik.

Zeyk Károly azt jegyzi meg, hogy a kifogások egyé-nek szintén választók lehetnek — ha a községek által kép-viselőikül küldetnek.

Minden oldalról: Ez ellen nem hogy kifogásunk lenne, sőt örövendük, ha a községek mivel embereket, a románok részéről papi egyéneket küldenek az ögyűlésre képviselőikül.

Olvasatott az „erdélyi nagyfejedelemségbeli” felséges királyi főkörmányszék leirata, mely szerint az „erdélyi udvari korlátnokság” elnöksége telegrammja következtében az ud-varhelyi követválasztás alkalmából intetik a megye közün-sege, hogy ezen példát ne kövesse, miután a követválasz-tás meghívás nélkül csak káros következtést bonyodalmakat vonhatna maga után.

Zeyk Károly: Ugy hiszem megszoktuk már a hasonló tutori gondoskodásokat a kormány részéről. Ugy hiszem minden további szószaporítás nélkül legezelszerűbb az egész leiratra név szerint határozni, hogy „tisztellel tétessék félre.” (Általános helyeslés. Egy hang: minek az a: „tisztellel”!?)

Olvasatott a b.-hunyadi volt cs. k. járáshivatalhoz az átvételre kiküldött albizottmány jelentése, mely szerint a be-zárkoreklő mindent a legnagyobb rendetlenségben találta-k, s azok részéről az átadás zűrzavarosan, s minden lelkiis-méretesség nélkül történt. A jelentésben említett letéteményi összegek tényleges átvételét többen nem helyeslik a gyűlés tagjai közül.

Simon Elek: Ezen összegeket mindenesetre az illető adóhivatalnál kellett volna hagyni vagy oda letenni, miután az ily nemű örmények illetékes helye örökké az adóhiva-tal volt. Legezelszerűbb lenne, ha főispán ő miga rende-letet küldene az illető cs. k. adó hivatalnak az iránt, hogy számadása alá vegye az illető összegeket, s így az azok miatti felelősség egyelőre ott hagyatnék.

Halmágyi Sándor: Merőben feleslegesnek találom azt, hogy főispán ő miga a cs. k. Steueramt-nak hasonló rendeletet küldjön; oda nem is irhat át rendelkezéleg, s különben is előbbi megyei gyűlési végzés már, hogy tör-vénytelen hatóságokkal érintkezést kerülni fogunk. De ez esetben, nézetem szerint, nem is szükség egyebet tenni, mint magát az illető átvételi bizottmányt utasítani oda, hogy az örményi összeget (a mely különben nem jelentékeny) vigye és adja át az illető adóhivatalnak. Mi, a kik a ko-lozsvári volt cs. k. kerületi törvényszékhez az átvételre ki-küldött bizottmányt képeztük, a depositumokat illetőleg úgy jártunk el, hogy lemenvén az adóhivatalba, az adó helyi nemű pénzeket és értékpapírokat a volt Kreisamt és az adóhiva-tallal együtt számbavettük, s pecsét alatt továbbra is ott-hagytuk őrizetre, a mi ellen a hivatal semmi kifogást nem tett.

Nemes József a depositumok ügyét igen fontosnak találja, s ha az illető átvételi bizottmányt e tárgyban utasítás adatnék, arra figyelmezteti a t. m. bizottmányt, hogy a netán lepecsételt örmények felbontandók, megviz-gálás után ismét egyenként lepecsételendők, s a számadási könyvek átveendők, valamint ezt a volt kolozsvári tör-vényszékhez kiküldött átvételi bizottmány is tette, melynek szóló tagja volt.

Gyarmathy Miklós: A mi a depositumokat illeti, ez még hagyján; de van egy még „kényesebb kérdés. Mi történik ugyanis azon császári adópénzösszegekkel, melye-ket a volt collectoroktól a megyei pénztárnokok átvettek? Jobb volna tán visszadni az illetőknek, nehogy majd ebből kellemetlenségek fejlődjenek ki.

Berde Áron általában nem helyesli, hogy ezen pén-zek átvételre, mert ezáltal megyei pénztárnokaink ki van-nak téve azon kellemetlenségnek, hogy majd — ha jön az executio — kénytelenek lesznek nem-törvényes hatósági sze-mélyek előtt számolni.

Halmágyi Sándor azon nézetét fejtegeti, miszerint a volt collectoroknál már beadva volt adópénzeket valami-kép csak biztosítani kellett, nehogy elvándoroljanak a kül-földről bejött, s most ismét elvándorolni kénytelen hivatal-nokokkal. Tudvalévő dolog, hogy a múlt évtizedi rendszer hivatalnokai különös előszeretettel neveztettek oly egyének-ből, a kikről azt se lehet tudni, honnan jöttek, s most hová mennek. Így a collectorok is különösen idegenekből tétet-tek, a kiknek se vagyoni, se társadalmi állások, se egyéni-ségük nem nyújtott kellő biztosítékot. Ott a kiáltó példa, miszerint Micovigni b.-hunyadi járásbeli volt collector, mi-előtt a községek pénzeiről számolt volna, megszökött, de szerencsére N.-Váradon elfogottat és visszahozottat. Szó-ló ugy hiszi, ha intézkedés tétetett az iránt, hogy ily nem cau-tionatus egyének számoltassanak, ez egyedül a nép érdeké-ben történ, a melynek tulajdoná gyanánt tekiüthető a col-lectorokhoz beadott, de azok által még be nem szolgáltatott adópénz. A népek elég vagyona vándorolt el 12 év alatt, s ha annak további megállítására intézkedés tétetett, ez nem törvénytelen adóbehajtást jelent. Ha ezen számlatási, ille-tőleg biztosítási elv határait valamelyik pénztárnok átlépte volna, ez csak félreértésből történhetett.

Keresztes Sándor megyei pénztárnok visszautasítja a jegyző azon kifejezést, mely szerint a rendelés félreértetett volna. A tisztség az átvételre név szerint is rendelkezett.

Halmágyi S. (nem rendelt, de elvől szolt) meg-jegyzi, hogy ha a felelősség reábarátnatnék, ezt nem fogad-hatja el, miután nem egy maga képezi a tisztséget. Egyéb-iránt ugy hiszi, az egészen segitni lehetne ugy, hogy a ne-tán átvett pénzek lepecsételve tétessenek le a falu ládjába.

Zeyk K. Már magában ezen mostani bonyolódott vi-szonyok természetéből foly, hogy hasonló anomaliák tán többször fognak kisebb kérdésekben előfordulni, ennél fogva indítványozza, hogy brevi manu intézzessék el a dolog.

Báró Inczédi Zsigmond, főbíró. Tulajdonképp az egész kérdés könnyen eldönthető. A cél csak az volt, hogy a ne-tán elutazandó collectorok számoltassanak s a nálok talált-pénzek biztos helyre tétessenek. Tehát adassanak át a fa-lusbírnoknak.

Ezután még több jelentés olvasatott fel s a több test-vermegyék és városok hatóságaitól érkezett átiratok meg-vizsgálására s azok közül a felolvasandók és feleletre fel-hívók, valamint az egyszerűen tudomásul veendő kiválasz-tására egy albizottmány nevezetett ki báró Huszár Sán-dor elnöke alatt, tagjai lévén Berde Áron, Szabó József s gyalui g.-e. lelkész Báldi Miklós urak.

Ezzel az első napi gyűlés eloszlott.

Másnap, azaz május 15-kén folytatott a bizottmányi közgyűlés.

A jegyzőkönyv felolvasása megkezdetvén, azon pont-nál, mely a tegnapi ülésen fölolvastott f. k. kormányzati leirát utasítását, (hogy a megye Pestre küldendő követválasztásba ne elegendjék) tartalmazza, Halmágyi Sándor szót emel s következő indítványt tesz: „Midőn a t. m. bizottmány tegnapi ülésében ezen leirát felolvasatott s Zeyk Károly hazánkfi indítványára az félreéteti és pedig tisztellel félreétetni határozottatott, igen obajottam volna, hogy egy indítvány hozassék és menjen végzésbe, mely e kérdésnél minden igaz hazafiai kebel jogérzetéből ösztönözteszertleg föl-merül. De a tárgyalások rendjén tovább mentünk, a nélkül, hogy e kérdéshez tüzetesebben hozzászóltunk volna. Nem azt akarom mondani, hogy csak azért is rögtön neki vág-junk a követválasztásnak. Mikor szükség ezt tenünk, a leg-közelebbi körülmények fogják elhatározni. Azonban lehet,

hogy tán egy pár nap múlva, ezen szükségesség már előtűnik áll. Hogy tehát készületlenül ne vesszünk el egy napot is el ne vesszünk, ohajtandónak látom, miszerint munkálatai azonnal megkezdessenek a megye területén. Mióta közudomású dolog, hogy a Reichsrathban a centralisták a nemzetiségi igények teljes megvetésével a foederalistákat leszavazták, mióta a reichsparlament adressede debattéjában ezen eredménye ismeretes s többé semmi kétséget nem hagy fenn a kormány szűkebbi célzati iránt, azt hiszem ösztönös osztandó a mi jogérzetünk azon párt is, is, mely eddig talán erdélyi román és szász testvéreink közül Bécs felé tekintgetett, s azon illúsióban élt, hogy a Reichsrath liberalismusa tulszárnyalja a magyar országgyűlés szabadelvűségét a nemzetiségek irányában. Azon meggyőződésből tehát, hogy osztatlan közohajtást teljesítünk, ha előkészületek teszünk a követválasztásra, bátor vagyok e tárgybani indítványomat a t. megyei bizottmány elibe terjeszteni.

Zeyk K. megjegyzi, hogy igen helyesli ezen indítványt, s azt maga szándékozott megtenni, de inkább ohajtott volna azt Udvarhelyszék átiratához kötni.

Egyébírát Halmágyi indítványa általánosán pártoltatott s elfogadtatott, a mi az udvarhelyi átirat felolvasásánál végzésbe is ment.

Jövő számban bővebben.

Pest, május 13. (Deák F. indítványa.) A pillanat, melyet oly várva vártunk végre elérkezett. E perczben hangzott el a képviselőházban nagy hazánkfia Deák Ferencz ajkáról az indítvány, melynek célja kimutatni az utat és módot, mi által visszaszereshetők hazánk politikai és törvényes önállósága, mitől ezeltű 12 évvel a phisicai hatalom fosztott meg — lecsillapítani a kedélyeket, visszaadni az oly hön ohajtott békét és nyugalmat — melyek rég száműzve voltak e hazából.

Az indítvány kitűző örömmel, roppant lelkesedéssel fogadtatott, s előadása 1 1/2 óráig tartott; főbb pontjai:

Hazánk jogi s politikai önállóságának a pragmatica sanctio alapján visszaállítása; a 848-iki szentesített törvényeink s ennek alapján felelős magyar miniszterium ismétli életbeléptetése; a kormány által fegyveres hatalommal behajtani rendelt törvénytelen adó behajtásának rögtöni megszüntetése; az országgyűlés kiegészítése; és pedig az unio folytán velünk egyesített Erdélynek ugy szintén Horvát, Tótország, Dalmátia, Határvidek és Fiume meghivatása, és pedig a mi Horvát- és Tótországot illeti, ezek követeinek az országgyűlési megjelenése azon okból ne akadályoztassék, minthogy a közöttük és közöttük meghatározandó viszonyaink meghatározása lehetetlennek. A menekülteknek sértetlen visszatérhetési joga kimondassék; a vallás és nemzetiségi különbség eltörlése, valamint egyes nemzetiségek által formált méltányos igények kielégítése; végre mondassék ki, hogy mindaddig míg e jogos kívánalmaink nem teljesítenek sem koronázáshoz, sem törvényhozáshoz a nemzet nem foghat.

Mindez pedig feliratkép a fejedelemhez Ferencz Jósefhez intézendő.

A ház az indítvány kinyomatását, a képviselők közti kiosztását elrendelvé, ezen legfőbb fontosságu tárgy tanácskozás alá vételére a legközelebbi ülést csütörtökre május 16-dikára tűzte.

K. J.

Déas, május 13. (Tisztújítás, honvédegyesület, színház.) Városunk a 48-beli pozsoni XXIII-ik törvényeink alapján megválasztá 50 tagból álló bizottmányát. Ez a 48 előtti szokás szerint a főispán által megerősített, s általa Móza József bizott meg, korolnók, ki legelőbb is az összes választó közönséget összehívta, annak színe előtt a bizottmányt feleskettette s az orátor megválasztását ki-tűzte, hogy aztan ennek elnöke alatt a bizottmány a többi városi tisztviselőket is megválasztathassa. A főispánnak a város régi constitutioja szerint a hivatalokra kitűzési candidáló joga van; de kijelenté, hogy ezen jogával élni nem kíván, hanem mindenki hivatalra a szavazat többséget nyerteket fogja megerősíteni. Orátornak Róth Pál két szótát hijával megválasztott titkos szavazat után, mert Móza László felajánlására midőn általános éljennel kiküldött, nem akarta elfogadni és szózatolást sürgetett. Ide irom az esküformát, melyet a bizottmány letett: „Én N. N. Déas városa választó közönsége által szavazat többséggel béválasztott, manul esküdt közönségi tag, esküszöm az élő Istenre, hogy én hazánknak törvényesen hozott s hozandó alkotmányos törvényeit, s azokkal városunknak öszbangzásban levő constitutiót, szabadalmait, kiváltságait mindig minden időben megtartom s mások által is megtartatni eszközölöm; törvénytelen adókat, kiróváásokat sem ki nem rókók, sem kiróvá-sokba senkinek is sem titkon sem nyilván tettel vagy tanácsesal segédkezést nem nyujtok, valamint fel nem hajtok s felhajtásokban eszközöl nem szolgálók; ugy a közönség mint az egyesek minden jogait, szabadságait hiven, igazán, lelkiismeretesen védelmezem, megörzöm; törvényes koronás királyomnak, a haza törvényes kormányának, a haza törvényeinek korlátja alatt hiven leszek; törvénytelen helyről semminemű rendelést, parancsolatot, felhívást el nem fogadok, ilyest nem teljesítek; hamis, alattomos feladásokat senki ellen nem teszek, Isten engem ugy segéljen, ugy adja földi boldogságomat s lelken üdvességét.” E hifforma városunk alkotmányos érzelméről tanuskodik, s egyszersmind ovakodás a keserves mult vissztérése ellen.

Közelebből értekezletet tartandunk a városi hivatal-nokok személyzete teendő s fizetésük tárgyában. Reméljük, hogy jeles tanácsnokokat s még jelesebb hadnagyot választandunk, s városunk a nepotismus hinarjából végkép kibontakozik.

Végül megemlitem, hogy gróf Mikos Benedek, a Szebennél elesett Mikos Kelemen honvédezéses testvére s a Rákóczi forradalomban küzdött s Rodostóban elhalt Mikos Kelemennek utóda, méltón és történeti nagy nevekhez, nemcsak a megyebizottmányba lépett fel alkotmányos indítványaival, nemcsak heteken át mitűködött a volt kerületi törvényszék irományainak átvételében, hol 300,000 o. é. frt értékű váltók, urbéri kötelezvények s árva és vég-

hagyományos letétemények találtattak; de a mult csütörtökön a megyei és városi értelmiségből a kaszinó teremében egy értekezletet hívott össze, melyben megyénkben is a Honvédegyesület-egyletet megalapította, ideiglenes igazgatóul honvédegyesület Bauer Lajost, pénztárnokul városi pénztárnok Gyarmati Jánost ajánlván, mi közhelyesléssel elfogadtatott, a tollat mint jegyző Dada Elek szolgabíró s volt honvédkapitány vezetésén. Egy ideiglenes bizottmány is nevezetett ki, kik a pénzügytést s a honvédek összeírását addig is eszközölnek, míg a megyei képviselő bizottmány legelső gyűlése alkalmával egy közgyűlés tartathatik, mely az egész ügyet végelegesen rendezdi. Kiindulási pontul a kolozsvári honvédegyesület-egylet alapszabályait fogadtuk el.

Tennap a postautazában egy ház meggyuladt s a roppant szárazság és sütti épületek daczára a dézsi polgárság páratlan tüzoltói ügyessége s életfeláldozó merészsége által a tűz megvéttett s azon egy házról több le nem égett.

Albisi László igazgatása alatt az itt mulató színesztársulat ma adja utolsó játékát, s vigasztalás nélkül tovább távozik. Komáromi sem tudta bennök a lelket megtartani. Szegény Albisi is szomorú meggyőződéssel kénytelen elismerni az igazságot: egy proféta sem kedves a maga hazájában.

M.

Besztercze, május 10-kén 1861. (Regius. A comes. Bevégzetlen szervezés. A beamterek.) Lesznek sokan e lap olvasói közül, kik még emlékezni fognak az öreg Regius-ra, Besztercze vidékének követére az 1834-beli erdélyi országgyűlésen.

Az öreg ur, kit a mult évben kísértünk örök nyugalomra, s kit élte fogyátj földieink osztatlan tisztelte környezett — azon szász férfiak egyike volt, kik annyi válságos körülmények, s népünknek oly sok kül és beltényezők által ingatott közvéleménye közt soha meg nem szüntek öszinte rokonszínűvel viseltetni a magyarok iránt. A 80 éves agastyán ugyan az utolsó pár évtized alatt hátravonultságban élt, s közvetlen befolyást a közügyekre nem gyakorolt, de azért meg nem szűnt nemzetének és a közhazának ügyeit érdekelni és éber figyelemmel kísérni. Mondják, hogy nem egyszer lögatta fejét, midőn a szász nemzetnek egy-egy életbevágó határozatáról értesült; 1848-ban nyugtalan, a most lefolyt évtized alatt pedig gyakran szokatlanul ingerült és türelmetlen kedélyhangulatban volt, de soha nem nyilatkozott. Ő — ki egy levelében bocsánatot kért magyar ismerősétől, (kihez a levelet intézte), hogy azt gyöngékedő állapotban levén, Schlafröckben kénytelen írni — sokkal idomosabb vala, hogy sem rosszalt fejezhetett volna ki valaha egyik vagy másik oldalra. Véleményem a dolgok állása fölött legörömbösebb jegyzeteiben rakta le, s ezen lapidaris rövidség, és classicus szabotasság tekintetében egyiránt érdekes jegyzetek tanuskodnak arról, hogy az öreg ur a szász circumspectusok azon fajához tartozott, kik nemcsak körültekinteni szoknak, hanem belátni is tudnak.

Az 1834-beli országgyűlésen ő is tagja volt a jegyzőkönyv bírálására kiküldött választmányának, s hogy feladatának pontosan megfelelhessen, ülésükben nem mulasztá el a nevezetesebb mozzanatokkal hűségesebben följegyezni, melyek ugyan országgyűlési jegyzőkönyv szerkezetére legtrikábban szolgáltathattak kellő anyagot, sőt követársait néha igen jól megnevezték, de azért korántsem voltak nyomtaték nélkülök.

Egy viharos, a pártok huzalkodása, s a szónoklat hatalma által egyiránt nevezetes, ülésből Regius következőt jegyzett föl magának:

Kemény Dénes haragszik.

Wesselényi Miklós fogait csikorgatja.

Bethlen János búsl. Nemde finom árnyalata az 1834-iki — közös elvek mellett küzdő — ellenzékiek egyéni dispositioinak.

Nagy kár, hogy az öreg ur már meghalt, szerettem volna ballani, hogy mily magas véleménynyel viseltetik földieinek jelen nemzeti küzdelmeiről — a Schmidt-ekről és Zimmermann-okról. Besztercze vidékének élő oraculum-a volt Regius, s hogy a beszterczeiek mennyire beletalálták magukat most főkirálybirájuknak eszejárásaiba igen találozlag jelzi egy rövid — a comesnek Beszterczére történt bevonulása alkalmával — két szász ember közt váltott pár beszéd, melynek esetleges fültanuja valék. Az egyik atyafi azon vágyát fejezte ki, melyet én föntebb, hogy t. i. szeretné tudni, vajjon mit mondana (inkább gondolna) a dolgok új fordulathoz az öreg Regius, — mire a másik nagyon laconice azt válaszolá: „Megkérdezn Salmentől, hogy most nem hozott-e ismét valami különös izenetet a szászoknak a császártól.”

Szász atyánkfia — kétségenkívül — azon szavakra célzott, melyekkel a szász gróf 1848-beli híres beszédét kezdé, midőn földieit: „Ad retinendam coronam“ a magyarok ellen engagirozta: „Der Kesar lä't euch heshch graisen“ (a császár szépen üdvözlő benneteket).

E familiaris üdvözet ezuttal csakugyan elmaradt, azért-e mert megváltoztak amaz idők, midőn sokan feledék, hogy a fejedelem nevét, hiába venni nem szabad, s a comes is a lefolyt 13 év előtt sokat feledett és sokat tanult, vagy inkább azért, mivel a szász nép, ily édesded csábítgatások iránti primitív fogékonyságát — a lefolyt 13 év áldástalan korszaka alatt teljesen elveszté? ezt nem vitatom.

Annyi bizonyos, hogy a beszterczeiek fagyos fagadása (az obligat tisztelgések s harangzugás a comes és nem a személyt illeték) a házakon lengő tricolorok, — a magyar „éljenek“, — a Rákóczi induló hangjai, s a nemzet is-pájait idvezlő szász szónok rövid, de jelentős szavai, melyek őt mint a „király“ (a magyar király) küldöttét idvezlék, megfagylalták a csábító mosolyt a szász államférfi ajkain, s a comes nem lön specíficus hirdetője valamely külön fejedelmi kegynek, hanem ez alkalommal csak mint szervező főhivatalnok tölté be hivatását. (folytatjuk.)

Hunyadmegeye. — Nálunk is megindult az át vagyis visszaalakulás nagy munkája — azaz: ápril 25-kén a közsereget és tiszteletben méltán részesült lelkes főispánunk b. Noposa Ferencz ő mlga, mintán a 80 magyar és ugyanany-

nyi románból szerencsésen megalakult megyei bizottmányban a békösöntés és ezt követett elfogadási lelkes szónoklatok bevégződtek, s esküjét is letette, egy 10—14 tagból álló vegyes bizottmányt nevezett ki a végre, hogy az a 848-beli törvények alapján és szellemében a következő napra a megye tisztí névsor és fizetésre nézve véleményező munkálattal beadja.

Másnap az e végre kinevezett bizottmány által kidolgozott tisztí névsor és fizetés felolvasatván, ellenmondás nélkül el lön fogadva s a hivatalok átvételére intézkedések is sat. ezuttal megtétettek. A tisztífizetés. Ez a jelen súlyos körülmények között magas volta miatt (1200 frt a főbíró fizetés, a többi aránylagosan éppen ilyen nagy) a mennyire túlterhelő, éppen olyan népszerűtlen is, de a román atyafiak mindezeknek daczára ezt is a tulságig keveselvén, lejjebb szállítása el sem próbáltatott.

A tisztí névsorra nézve is legyen szabad a lényegesebb megjegyzéseinket kimondani: Ha a tisztí névsoron figyelmesen végig nézünk, mindjárt az tűnik fel, hogy a 861-beli Hunyadmegeye a 848—49-beli megtagadta s inkább az azelőtt szerepelt személyekből azelőtti szellemben és érdeken szervezte magát; pedig elvileg 48-nak kíván élni s talán halni is, ha kellene.

A 848—49-ki vérmezőn s más pályán is a hon szolgálatában akkoron magukat kiválólag érdemesített egyéniségek képességek daczára merőben mellőzök; a midőn több mások részint csupán azért, mert románok, részint mert egyik vagy másik befolyásos s némi vezérszerpet vívó bizottmányi tagnak kegyenczei, a közérdek rovására inkább akadály mint hivatalnokoknak toltattak fel.

Az ilyenek következtelenség és tapintatlanság csakhamar meg is lön boszulva, mert hogy csak egy esetet hozzak fel: egy esküttől főbírónak rögtönzött egyébírát érdemes egyéniség mint utóbb kiderült, kénytelen volt ostromló fől szolgabírójának feladni a bizottmányban magának megszavazott ezen magas tisztí állomást. Ily salto mortale azonban történet még másoknál is mégpedig nyaktörőleg, ha a mint gyaníthatni a kassa is papucskormány alá jutott.

Bámulatos, hogy a tisztválasztásnál a 48 előtti vészes befolyás a maga szennyes érdekeivel a keserű kiabrándulás e nevezetes korszakában is tulsulyra vergődött! Azonban ezen tisztikart mostan csakis 3—4 héti időre t. i. az ögyülésig kellett volna rögtönözni, s leginkább pedig a végre, hogy általa mielőbb menekülhessünk érdemes civilizátorainktól, remélhető, hogy akkor egy újabb választással több minden helyre lesz hozva, s a főispán ur is, kinek ezen fonáksgokból mitsem tulajdoníthatni még, addig jobban kiismerhetvén a megyében létező pártérdekeket, mindenkefelett pedig környezetét, bármi áron is kifogják kerülni azoknak befolyását, kik magán érdekből a törvény és igazság kiszolgáltatását arra nem alkalmas és multj-kból itéve kevésbé jellemes egyénekre is átruházni s a mögött demoralisálni oly kisleltek.

Ohajtandó volna tehát, hogy a mielőbb bekövetkező ögyülésen, az erőket szétforgácsoló, nemzeti, egy mint egyéni külön érdekek háttérbe szorításával minden magyar és román közös hazájának magasztos érdekében egygye olvadva, mindnyájan mint egy hazának egyenjogu hit fiaik alkotnának egy oly megyei állandó bizottmányt s tisztikart, mely nem a hivatalvadászok és magas pártfogók szolgaseregéből alakulva, korunk nagy feladatát bármíno nehéz idők s körülmények között is önállólag megoldani képes legyen s megyénkre fényt árasztson, mindnyájunkra pedig egyiránt áldást hozzon.

Egy hívtalt kerülv.

Hétfalu. Zajzon, május 10-én. A Barcaságon 30 ezer magyar lélek lakik, kik 1848-ig Brassó városának alattvalói voltak. Magyar fejedelem nagyobb botlást nem követelt el saját nemzetén, mint ennyi lelket potom áron eladni a szászoknak. Ezen utóbbi urak most is kénylik-kedvük szerint akarnak hatalmaskodni a magyar és román lakók fölött, megfosztván őket a választási és képviselői jótól. Midőn a szászok ispanja Brassóba érkezett a tanács szervezése végett, a barcasági magyarok megjelenték nála és nemcsak szóval, hanem írásban is előadták azon kívánságukat, hogy ők a brassói külső és belső tanácsban képviselve akarnak lenni. A szászok ispanja a magyar küldöttségnek német választ adott, mely alkalmas volt, minden bizalmat megsemmisíteni. A gróf nagyon jól beszél magyarul, de most nem akart tudni. A románoknak azonban románul felelt és édesen tudta őket biztatni azon instructiók fölemelésével, melyeket a román neuzet részére hozott volna Bécsből. A választásnál kiittint, hogy a románok is épp ugy kilettek játszva, mint a magyarok. Egyik rész sem nyert képviselőket a tanácsban. Ez aztan az igazságos eljárás! Magyarok és románok erre gyűlést tartottak, s panaszuikat hathatós protestatio alakjában föl is küldötték Bécsbe az erdélyi kanczellárnak. Mi lesz rá a válasz? nem tudjuk. Annyi bizonyos, hogy a barcasági magyar és román nép nem fogja soha eltérni azon szivtelen politikát, mely szerint az, a ki ellen pert folytatunk, egyszersmind itélő bíránk is lehessen. A barcasági 10 magyar falu u. m. Zajzon, Pürkerez, Tatrang, Hosszufalu, Csernátfal, Türkös, Bácsfal, Ujfalu, Krizba és Apácza, kaszálók, mezők és erdők miatt mind perben vannak Brassó városával, mint volt földes urakkal. Mily szép dolgok készülnek aztán, ha a brassói urak lennének e szegény tiz közönség bírái? És ez így lesz, ha Erdély korlátokba vagy kormányzója nem intézi el gyorsan az ügyet. Az említett közönségek jelenleg hivatal nélkül vannak, s a reactio megkezdette már a dulást. Bátorok és kötelesek érzem tehát magam, figyelmeztetni a nemzetet és buzgó kormányzóinkat ezen sajnos körülményre. Fontosabb kérdés alig lehet. És csak egy rendelet kell, hogy 30 ezer magyar lélek magát önállónak, szabadnak lássa. A tiz közönség csatoltassék vagy Felső-Fejérmegyéhez, vagy Háromszékhez.

Protestatiónk a brassói tanácsot, ezt a petrifikált separatismust nagy zavarba hozta, ugy, hogy most hatalmasan intriguál ellentünk, eszközül használván saját lelkeszeinket is, kik a szász urakkal nagyobb részét sógorságban vannak és elég nyavalyások, ferde és nemzet ellenes tanokat hirdetni a szegény, tudatlan népnek. A szász fiatallág és köz-

nép koránsem tekinti úgy a dolgot, mint a tekintetes tanács. Azok teljesen helyeslik eljárásunkat és hi követőinek hirdetik magukat a magyar törökvéseknél. E tekintetből ugynevezett lövész-egylet is alakult már Brassóban a nemességű Trauschenfels Emil elnöke alatt, mely egy-letnek célja: 1) Gyakorlat a lövésben. 2) Társalgási kör azon irányban, melyet Magyarország nagy hazafiai jelöltek ki. Azoncsetre, ha az alapszabályok meg lesznek erősítve, gróf Teleki László, Deák Ferenc és báró Eötvös József már előre ki vannak kiáltva tiszteletbeli tagoknak. Az utolsó közgyűlésen, mely tegnap tartott, jelen volt gr. Kálnoki Pál és Antos Ferenc Háromszékről. A két székely vendég a leglelkesebb fogadtatásban részesült. A szabad szellemű pobárköszöntések nem akartak szünni. Gróf Kálnoki Pál egyhangulag kiáltotta ki tiszteletbeli elnöknek. Előnémettetett a „Szózat” és „Siebenbürgen, Land des Segens.” A gyűlés végeztével az egylet tagjai énekesz mellett kísérték a két kedves vendéget a sétatérrel a „Korona” ezimű fogadóig, hol is roppant éljen közt történt az elválás. Ilyen szellem uralkodik a brassói szász ifjak közt, most már szász színi szalaggal körülszegett magyar kokárdákat kezdenek viselni. És mindezt nagybórra a magas származású, józan eszű, tiszta és szabad érzelmű Trauschenfels Emilnek, a magyar nemzet buzgó, őszinte fiatal barátjának köszönheti.

Zajzoni.

Gr. Teleki László emlékezete.

Déas. Teleki László végzetes halálának híre május 8-án itt is elterjedett. Általános levertség, többen gyászt öltöttek s egyes házakból fekete zászlók tűztek ki. Remélik, hogy a gyászt országosan megfogjuk tartani, mert Teleki Erdélynek bűszkesége, reménye volt.

* Gr. Teleki L. temetéséről Szolokon, a következőleg értesínek: A nagy hazafi halála villámként sújtja Szolnok lakóira: Urilak és viskó homlokzatán egyszerre emelkedett fel a gyászlógó. Mint mindenütt a hazában, itt sem tudja elhitetni magával a nép, hogy saját keze szegte volna a gyilkos csót önszívére. — Máj. 10-kén d. u. 1/2 4 órakor a város népe ösztönyszerűleg félbehagyta munkáját, s gyászaöltözve minden vezető és terv nélkül özönlenni kezdett a casinóba, sétatérre és utcákra — néhány perc múlva a szaladozott tömegek összefolytak — s az egész mintegy sötét fellegbe indult, cél nélkül — könyözve, bus gondolatokkal — míg egy a menet élére termett gyászlógó határozott irányt jelelt az egésznek, s a helybeli gardián főt. Tanács Neit a pár ezerre nőtt népet bus harangzúgások között a temetőbe vezette. Itt a „Szózat” három versszaka után gardián ur egy nagyhatsú beszédet rögtönzött. Az emlékezésére a „Hymnus” énekeltetett, mely után a gyászszereg búsan szétszószt.

* Teleki László szerencsétlen elhunytát Tordán is gyászlógók hirdetik, férfiak és nők gyászszalagot tűztek fel.

* Marosvásárhelyről gr. Toldalagi Mihály Maros-zék ideigl. főtisztje aláírásával nyomtatott gyászjelentést vet-tünk, mely szerint gr. Teleki László végtiszteletére f. hó 22-kén M.-Vásárhelyt gyászünnepe rendeztetvén, arra az elhunyt tisztelői meghívának.

* Teleki László halálának híre Udvarhelyre is leverőleg hatott. A ref. templomban emlékre május 17-kén gyásztiszteletet fog tartani. A város pedig, mint 1848-ki választott képviselőjének halálára, két heti gyászt rendelt, s minden vigalmat ez időre megtiltotta.

* A képviselőház XXI. ülésében május 13-dikán Tisza Kálmán Teleki László emléke iránti tiszteletből három indítványt tön: 1) A képviselőház a nagy halottért két heti gyászt ajánljon az egész országának. 2) Jelentse ki a ház, hogy gr. Teleki Lászlót az egész haza fájdalma követi sirba. 3) Az elhunyt helye a képviselőházban e gyűlésszakon át tiszten maradjon. Mindhárom indítvány elfogad-tatott, s határozattá lön.

KÜLÖNFÉLÉK.

* Ma meggy végbe városunkban a polgármester megválasztása. A választó gyűlés a redouti táncteremben ül össze 9 órakor. Jelöltek: ifj. Pataki József, Wandler Frigyes, Dobokai Ferenc és Nemes József. Választók választójegyük elmutatására a jelöltek névsorát kapják, s abból egyet a szavazatgyűjtő ládába tetszés szerint beadnak. A szavazás ideje d. e. 9-12, d. n. 3-7 óráig terjed. Megemlítjük, hogy valamely tiszti állomásra kijelölés végett bármely kijelölő bizottmányi tag ajánlhat egyént, — melyre szavazás következtven, ha ajánlott a bizottmány szavazat-többségét nyeri: kijelölhetik.

* A vörössipkás tizenegyedik zászlóalj egyik köztitézett Kun Mihályt szülővárosában Tordán f. hó 12-én ünnepélyesen temették el. Volt honvédtársai szakaszokban fekete lobogókkal kísérték. A koporsót vörös sipka téli zöld koszorúval övezve, diszté.

* A tordai öögylet f. hó 2-kán tartott közözelű táncszivalmában 115 tárgy sorsoltatott ki. A tisztajövede-lem 130 ft.

* Marosvásárhelyről május 11-ről tudósítanak, hogy a városi tisztség újjászervezése ott is megkezdődött, az 1848 ki 23. t. cz. értelmében. Főkormányzszéki biztosul paniti Nagy József van kiküldve, ki a közgyűlést egy szép beszéddel nyitá meg. Megkezdődven a tanácskozások, Do-bolyi Sándor órást tett jövendőre a főkormányzszéknek azon értése ellen, mit a biztos kinevezése által a város önkor-mányzatán elkövetett. Az óvás elfogadtatott s annak idejében jegyzőkönyvbe íratni határozottatott. Erre a volt ta-nács és képviselőség lemondott. Választási elnöké Dobolyi Sándor kiáltott ki.

* Tasnádról szintén május 11-ről értesítenek, hogy Középszolnok tasnádi választó kerületé általános felkiáltás-sal László Imrét választotta országgyűlési képviselővé, mi a magyar és román lakosság példás egyetértésére mutat.

Az irt nap reggelén Tasnád városa Széchenyi évfordulati requiemét mind a ref., mind a kath. templomban megtar-totta. Este a mükedvelő-társulat a Honvédség-egylet pénzátára gyarapítására második fellépéttől az „Országgyűlési szallást” adá jó sikerrel.

— Medgyesre a szászok nemzeti grófia folyó hó 9-dikén d. n. 5 órakor érkezett banderim és kocsi sorától kísérve. Bevonulás alatt a harangok huzattak. Este a város ünnepélyesen kivilágított, az ifjúság: fáklyás zenével tisztelekelt, mely alkalommal a katonai zenekar játszott s a seminaristák énekeltek. 10-dikén reggel a városi commu-nitás a tanács újjászervezése végett összegyűlt. Minden se-nator újból választottat. Polgármester lett: Biedersfeld Fri-gyes, székbiro: Lupini Lipót, városgazda (stadthan) és rendőrigazgató: Heidendorf Károly; senatorok: Auner K. ifj. Gräfer D. Brecht F. Fedenfeld és Hänel.

* Megjelent a „Debreczeni Ellenőr” II. füzeté; mint az „Erdélyi uniója” s „A magyar takarékpénztárak” című jeles czikkék gyamitatják, az avatott tollu Csatári Ottó szerkeszti.

* (Közésgelőjáróválasztás; gyilkosság.) Hunyad me-gyéből, Losádról szomorító eseményekről tudósítanak. Az ideiglenes új szolgabíró a helységre érkezve, máj. 6-án bíró és jegyzőválasztást eszközölt. Az ezeltől 7 évig volt bí-ró ismét megmaradt, jegyző pedig a bíró sógora lön. A választásra állítólag lelkiismeretlen eszközök is használtat-tak. A bíró és jegyző 7 év óta most számoltaták, még pe-dig úgy, hogy mint t. levelezőnk írja, mihez napok kellet-tek volna: egy óra alatt véghez ment. A nép nagy része zugva rosálja ez eljárást; a más rész azonban, melynek megnyerésére szintén állítólag szeszitalok is befolytak, szemet hunyva helyesli. — Ugyancsak f. hó 6-án egy lo-sádi magyar embert Répás nevű szomszéd oláh falu vé-gén véreben találtak; fején fejszevágás, homlokán, pofacsontján, fulén kegyetlen döfések valának. Fájdalmaiban nyelvét annyira összerágta, hogy nem birt szólni. Délelőtt 11-kor hozták haza, s másnap hajnalra meghalt. A szolga-bíró azonnal értesült a gyilkosságról, de csak az eset után harmadik nap szállott ki nyomozás végett Répásra, hol — állítólag — a lakosokat összehívá, felszólítá, nevezne meg a gyilkost. De természetesen senki sem felelt.

— Az erdélyi szászoknak ez évben Nagy-Szebenben tartott országos zsinata, ápril 22-ki zárgyűlésében az erdélyi róm. kat. püspöknek kormányzszéki tanácsossá történt kinevezetése által fájdalmasan érintetvén, ez ellen, mint hazai törvényeink, különösen az 1744: 7 és 1791: 20. és 53. törvényezik megsejtése ellen órást jelent s ennek létesítést a fő konszisztórium kötelességévé teszi. Az Idők tanujja (107. sz.) az említett törvények idézése mellett törvényességét bebizonyítani igyekszik.

* Az elhunyt Palóczy László fia, ki örnagy a magyar legioban, f. hó 5-én Genfben érkezett, honnan a nem-zetgyűléshez, az atyja irányában kitüntetett tisztelet s sze-retetért köszönetet szándékszik intézni.

* Kornis Károly Amerikában élő hazánkfiát a brazi-liai császár jogakadémiai tanszékké kinalta meg, de ő jobb szeretné honába térve, egykori jogtanári állomását a pesti egyetemnél elfoglalni. E végből b. Vay utján hazatérheté-sért folyamodott.

* A tiszai vaspályán gyorszállítmánykép ezután folyadékok is vétetnek fel — tüzvesztélyes tárgyak kivételével.

* Az elhunyt id. Majláth György a m. Akademiának 2000 ftot. hagyományozott.

— Az „Öst und West” szerint császár ő Felsege így felelt a horvát-szlavon küldöttségnek: „A határ katonai vo-nala szükséges az összbírodalomra s azon nagy feladatra nézve, melyet a horvát-szlavon nemzetnek meg kell oldania. E katonai intézvénnyel meg nem egyeztethető a határnak a horvát-szlavonai országgyűléseni képviselete. Minthogy azonban a jelenlegi horvát-szlavon országgyűlésnek Horvát-ország és Szlavonia jogállami viszonyai felett kell határo-znia, s a katonai határvédelem Horvátország és Szlavonia ki-rályságom kiegészítő részét képezi; úgy a kérdés megoldá-sának érdekében megengedem, mely kérdés a határvédelel is érdekli, hogy ez, az 1848-diki választó törvény alapján képviseltessék. Azon kívánságom volt, s ez még most is él, hogy Dalmátia, Horvátország és Szlavoniaval egyesítsék. Minthogy azonban a dalmát országgyűlés többsége s kisebbsége oda nyilatkozik, hogy az egyesítési kérdésben mindad-ig ne hozzassék határozat, míg Horvátország és Szlavonia jogállami viszonyai tökéletesen nem szabályoztatnak, s mint-hogy a nyilatkozatot jogosnak tartom, az uraknak csak azt ajánlhatom, hogy Horvátország és Szlavonia jogállami kér-dését minél előbb vegyék az országgyűlésen tárgyalás alá, hogy az szentesítésem elé terjeszthessék.”

* A magyar tud. akademia ápr. 2-ki ülésében a Ka-rácsnyiféle jutalomra pályázott vigjátékok megbírálsáról ol-vastatott jelentés. A jutalmat Dobsa L. „vigjátéktárgy” cí-mű dbrja nyerte el. A Marcibányi jutalomra egy pályamű sem érkezett, a Gorve jutalomra kettő, az Ujvári-ra egy. A Lukánus Fárzálája lefordítására tűzött 100 aranyos ju-talomra hat pályamű küldetett, miután ennek határideje 1864. márcz. vége, határozottatott, hogy ha valaki névelen levélben az Akademiával tudatja, hogy az irt határideig pá-lyázni szándékozik — ez esetben a fennebbi határidőt tart-ják meg. — Az ápril 8-ki történelmi, bölcsészeti és törvény-tudományi ülésben Ráth Károly, Sebesi Ferenczről ennek budai követéséről; Venczel Gusztáv a Frangepánok törté-neiről, Fogarassy J. a magyarországi alaptörvények ren-dezéséről értekezett 13,000 ft. adakozás jelentetett be. Az ápr. 15-ki mathem. és természeti tudásban Balassa János szék-foglalóul a képző műttekről értekezett. 900 ftnyi adakozás s Ullman Móricz 10,000 ft. alapítványa jelentetett be, mely többinakar felelematja az Akademiát, más fele a magyar egyetemet illeti 1870-ben kezdődőleg. Ápr. 21-kén Brassai Samunak egy értekezését olvasták azon vastag materialis-musról, melyet Moleschott hirdet. Knauz N. az arany bulla egy feltalált példányáról értekezett. 4700 ft. adózás jelen-te-tett be. Az ápr. 30-ki ülésben b. Padmaniczky Fr. székfo-glalóul értekezett a regényről, Vámbéry a törökök történe-tiről. Határozottatott, hogy a Marcibányi-fele 80 ara-nyos pályadíjra tüzessék ki, a Kazinczy fellépéseig vég-

bement magyar nyelvújítások történelme- és bírálatának meg-írása. Határidő 1863. márcz. 31-ke. Különböző helyekről 6430 ft. 1 arany összegnyi, Akademia számára tett adakozás je-lentetett be.

* Schuselka egy nagy hirlap kiadására nyert en-gedélyt.

— A d a t o k a z unitáriusok létszámához. Ez előtt száz évvel mintegy 100 unitár. pap volt az egész vi-lágon, most mintegy 3000 van. Akkor az unitáriusok összes száma 50,000 körül állott, az is majd mind Erdélyben; most e szám a két milliót meghaladja. Száz év előtt 120 unitár templomnál több nem volt; most 3500-nál kevesebb nines. — Az erdélyi unitáriusok létszáma 1765-ben esk 30,000 volt, 1797-ben 31,921, ma körülbelül 50,000. Ta-nulók száma 1860-ban a népiskolákban — mely egy uni-tár ekklesiából sem hiányzik — 3888, ebből 2310 fiu, 1578 leány; ehhez számítván a kolozsvári főkiskola 232, a tordai gymnasium 156, és a kereszturi gymnasium 152 ta-nulóból álló népességet, az unitárius tanulók száma 4196.

— A gymnasialis tanulmányot utóbbi tíz esztendő alatt a kolozsvári unitár főkiskolában 164 tanuló végezte, kik közül van jelenleg köz-, magán- és népiskolatanító 25, pap 10, orvosnövendék 3, közbivatalnok 8, tanár 6, festész 2, gaz-datiszt 5, jogász 12, bányász és erdősz 5.

POLITIKAI HIREK.

— Párisból máj. 9-kén írják a „P. N.”-nak: „Te-leki gróf halála itt minden politikai körünkben élénk be-nyomást tett. A császár meg fog rajta illetődni, mert azon időben, midőn elnök volt, majdnem naponként látta, s a gróf később is soha se hiányzott a tuileriák ünnepélyein. Oly hazafi volt ő, a minőket nagyon ritkán látunk; a má-sodik szó, melyet kimondott, soha se volt más, mint Ma-gyarország és honfitársai. Napoleon hg is nagyon meg fog illetődni a szomorú eseményen, mert kevés ember volt, a kit annyira becsült, mint Teleki grófot, a kinek francia nyelven hátrahagyott iratai csaknem minden császári fóran-gu embereink kezei közt forognak.

„A syriai ügyek távolról sincsenek tisztában; kövte higgyen ön az e tárgyban forgalomban lévő tudósításoknak. Még semmi sincs elhatározva. Azon esetre, ha Anglia hajó-had állomást akar felállítani Beyrut mellett, mi egy embert se fogunk visszabozni.

„Rómából semmi újság. Goyon ur ugylátszik erőse-ben áll ott mint valaha, dacára Vimercati ur hallatlan erőfeszítéseinek, melyeket tesz a császárnál, s dacára a szabadelvű sajtó sürgetéseinek. Bizonyos fontos incidensek hajlandóvá tesznek engem annak hívére, hogy a mi adva-runk és a turini közti diplomatiai viszonyok helyreállítása nem sokára meglesz, s akkor az első lépés az új olasz ki-rályság elismerése leendő.”

— A távirat szerint Russell lord az angol alsóház máj. 10-ki ülésében kinyilatkoztatta volna (?) hogy az Ausztria által engedményezett alkotmány, a nagy nehézsé-gek dacára, ki fog vitetni. Magyarország elavult (?) és a birodalom szétbomlásával fenyegető intézményeket ki-ván. Velenceze gyengeség forrása. Így szól a távirat. A nemes lord mint látszik ismét nem igen mély ismereteinek adta bizonyosságát, a midőn az 1848-ki törvényekben, mik-hez Magyarország oly szilárdon ragaszkodik, elavult intéz-ményeket lát. Valószínűleg olvasott valamit az egykori ma-gyar nemességi alkotmányról, mi alkalmat adott neki a ma-gyar törökvéseket amugy vaktába elítélni. Egyébiránt ugylátszik, hogy Russel azon labdacsoft, melyet Velenczét illet-leg Ausztriával el akar nyeletni, Magyarország megtámadá-sával kívánta megdésíteni.

— Bécs, május. 11. Az urakháza tegnap átnyújtott felíratára feleletül a császár kifejezte örömét, hogy az urak-háza el van határozva, a császár fíradózásait a haza javá-ára, legerőteljesebben támogatni. A császár elismeri a nemes indulatok kifejezését, melyekben a hagyományos hűség, s a császár személye, s a csász. ház iránti ragaszkodás az új kötelmek szabadelvű felfogásával egyenl. Szombati ülésében Schmerling a kormányi előterjesztéseket nyújtá be. A 30 millió kölcsön igazolását, az 1862-ki költség-tervet; a szeszec italok adoztatása feletti törvényjavaslatot; az átmen-ti vám megszüntetését, a nemzeti bankviszonyok szabályozá-sát; a katolika egyház viszonyát az nemkatolikusokéhoz, különösen a vegyes házasságot és az egyik vallásról a má-sikra történő áttéréseket illetőleg. A politikai szervezés alapo-nalait; új törvénykezési szerkezetet; sajtó-törvényjavasla-tot; büntető-törvényi módosításokat; az uszora-patens meg-szüntetését; német kereskedelmi törvényhozást; a hűbériség majorságosítását.

Az alsóházban szintén ez történt. Ezután kezdődött a felírat feletti vita. Az alsóházi előterjesztések közt a követe-k sérthetlensége, felelőssége nem vonhatása és a községi törvényeknek a koronaországok számára leendő kidolgozá-sa azonnal napi renere tétetett át.

— Említők, hogy a szerb kormány a bolgár határ-szélről kapott aggasztó tudósítások folytán fegyveres erői in-dított oda. Ma is olvassuk, hogy Szerbiában nagy mérvű hadkészületek történnek és a közhangulat oly harezias ott, hogy ha összeittközésre kerülne a dolog, az egész nemzet az első felszólításra épp úgy felkelne a törökök ellen, mint 1851-ki év virágvasárnapján. Ilyen körülmények közt a bol-gár emigratio javára nyitott nemzeti aláírás valamivel több jótékonyasági célnál; az inkább nemzeti manifestatio Török-ország ellen a bolgár keresztények érdekében.

— Rebesgetik, hogy Varsóban a szomszéd fejedel-mek megint összejeövetelt fognak tartani, tanácskozándók II. Sándor czárral. Varsóban épp oly feszült még mindig az állapot, mint a múlt hó 8-ki utezai tüntetés után. Főleg a lengyel hivatalnokoknak igen kényes a helyzetük; a lengye-lek árulóknak tekintik őket, az oroszok pedig bizalmatlanok irántuk és éber figyelemmel kísérik minden lépteiket. A kül-földről érkező utasok szigorúan megmotoztatnak; e célból kénytelenek lábheleiket, harisnyájukat is leöltetni. A vasuti vonatokat 12 csendőr és egy tiszt kíséri ide s tova.

Ujabb. — Az „Ind. belge“ párisi levelezője szerint hazánk nagy fia Kossuth maj. 9-én érkezett Párisba, ott találta holtig hű bajtársa és szeretett barátja Teleki László halálának megrázó híre. E halált mind ő mind az emigráció Párisban levő tagjai roppant veszteségül siratják a magyar ügyre nézve. Ott sem tudja senki megmagyarázni e léleksújtó eset indokait.

— Mint Bukarestből f. hó 2-ről jelentik, az oláhországi kamra a moldvai kamrával ugyanazonos határozatot hozott a két kamrának egy kamrává egyesítése iránt. A fejedelem a válaszfőiratot átnyújtó küldöttségnek válaszolva kijelenté, hogy ezentul az uniót bevégezett tényül lehet tekinteni. Ezen nyilatkozat a legelőkelőbb lelkesedéssel fogadtatott.

— A május 11-iki „Opinione“ írja: Carbonara község nemzetőrsége (Principato ulteriore tartományban) minthogy a felkelésben résztvett, főszo-

laltatott; Terra di Laverio tartományban a pápai határon Fondi város helyőrségét a bourbon párti csapatok megvervén, szétszorták. Egy sürgöny szerint a segítségül jövő piemonti csapatok a bourboniakat visszavonulásra kényszerítették.

— Ragusából jelentik: 5-én Niksics még nem volt vételekre kényszerítve; a konzulsági ügynökök útján az élelmiszerek bevitelére újabb lépéseket tettek. A Dervis pasa alatt Krstaznál összpontosított csapatok készen állottak arra, hogy a Duga melletti szorosokat ismét megtámadják.

— A „Fortschritt“ maj. 11-iki számának „Magyarország és a birodalmi tanács“ című vezércikkében a többek közt így szól: „Emeljen bár a magyar országgyűlés többé vagy kevésbé heves tiltakozást, kezdje ezt vagy amazt, mindaddig míg a végső percekben magát arra el nem határozza, hogy a feb-

ruári alkotmány terére lép, működése érvénytelen (?) lesz, annak kell (?) lennie.

— Bécs, máj. 13. A hétfői alsóházi ülésben az elnök közlése teszi, hogy császár Ö Felsége holnap mind a két házát a felirat átnyújtása végett elfogadja. — Cielecki kinyilatkoztatja, hogy azon 48 követ, kik a felirati szavazásban részt nem vettek, szintén elfognak menni, nem mintha a feliratban megegyeznének, hanem loyálisuk tanúsításul. — A pénzügyminiszter az előbbi két interpellációra válaszol; ismét két új interpelláció nyújtott be: Pordubitz és Zbirow cseh koronájának eladatása miatt. Ezután következtek a Mühlfeld napi rendje feletti tárgyalások.

T. és felelős szerkesztő DÓZSA DANIEL.

H I R D E T É S E K.

HIVATALOS.

(143)
Sz. 1082.1861

Hivatalos hirdetmény.

Csik-Madarasi — 1849 óta nem tudni hol, távollévő **Fazakas Gergely** értesítetik, miszerint az ellene és nője ellen a Baráti Mihály árva s részesei nevében birtokuk kisajátítása és az 1850 óta hátralékban levő hetenkénti egy igás napszám szolgálat pénzül megtérítése iránt ügyvéd Csiki Mózes által 1860 évi october 10-kén 1322 szám alatt indított keresetben gondnokul Székely-Udvarhelyt lakó országos ügyvéd Sándor Ignác nevezetett és az ügy tárgyalása ezen törvényszéknél folyó évi június hava 4-kén délelőtti 9 órára rendeltetik.

Fölhívatik tehát Fazakas Gergely jogai czélszerűbb védelme iránt a nevezett gondnokot utasítani, vagy más felhatalmazottat kijelölni, magának tulajdonián az ennek elmulasztásából következő jogi hátrányokat.

A cs. kir. urbéri törvényszéktől, Sz.-Udvarhelyt, mart. 23-án 1851.

NEM HIVATALOS.

(144)
Alóírt tisztelettel jelenti a n. érdemű t. cz. közönségnek, hogy közelebből csehországi legnevezetesebb üveg hutákat megjárva onnan minden nemű az üveges iparághoz tartozó készleteket nagy számban rendelte meg, azok megérkeztek, nevezetesen számos mennyiségű kisebb és nagyobb **acél-tükrök**, mindennemű **metsett üvegek**; ezen kívül a legnevezetesebb gyárokból **porcellán kö-edények** stb. Mit is a t. cz. közönségnek azon hozzáadással juttat tudomására, hogy ugyancsak nála, belmagyarulczai kereskedésében iparához tartozó megrendelések is elfogadtatnak.

FRANK KIS JÁNOS,
polgári üveges mester.

Csapó Sándornál

nagy raktára mindennemű

férfi filcz és szalma kalapoknak,

ugyanott nagy választékban találtnak:

minden nagyságu és finomságu **utazó bőröndök és táskák**, női **bőr-ridiculék**, **bérendezett dolgozó szekrények**, **szivar- és pénztárczák**, **puska-tokok**, **vadász-tarisznyák**, **serét- és löpor-szaruk**, **vadász- és kocsis-ostorok**, **lovagló-vezsők**, **karikások**, **magyar és angol nyergek**.

Az első magyar általános biztosító társaság általános biztosítási iégekárak ellen

a lehető jutányos díjak, gyors és legméltányosabb kártérítések mellett, s elvállal biztosításokat **tűzkárak ellen** (ha villám által okozottak is) épületekre, gazdasági és iparkészletekre, butorokra, állatokra, szállítás alatt levő árukra, valamint **életbiztosításokat** is, u. m. a biztosított halála után fizetendő tőkek és nyugdíjak biztosítását, a biztosított életében fizetendő kifizetési tőkek, elhalasztott évjáradékok (nyugdíjak) és közvetlen évjáradékok biztosítását. Bevallásokat elfogadnak:

A főügynökségi iroda, van az O-vári piaci-szeglet 232 szám alatt, az emeleten. Vidéki ügynökök: **Abrudbányán:** Ferenczi Mihály; **Alfaluban:** Gál Elek; **Algyógyon:** Dáné Mózes; **Bánffy-Hunyadon:** Híry János; **Beszterczen:** Tannenhaus Izra; **Bélinben:** Sebestyén Károly; **Csapón:** Finna István; **Cs. Keresztúron:** Torma Károly; **Cs. Szeredán:** Erős Elek; **Décsen:** Roth Pál; **Egyben:** Köblös Miklós; **Egyeden:** Bisztricsányi Sándor; **Czirner J. József; Elédén:** Karácson Mózes; **Féjervárról:** Matherni Emil; **Frdán:** Finta Samu; **D. Szent-Mártonban:** Kiuizsi Mihály; **Gyaluban:** Soos Ferencz; **Hévízen:** Péterfi Sándor; **Hidalmáson:** Majthényi Ferencz; **Kapnikbányán:** Lipniczki Ferencz; **K. Vadsárhelytől:** Hankó László; **K. Egyeden:** Márk József; **Kolozson:** Farkas Lajos; **K. Szilodson:** Csiki László; **Lekenczen:** Scholtész Gyula; **M. Lóposon:** Breuer Pál; **M. Régenben:** Viski Ferencz; **Marosújvártól:** Sebestyén Áron; **M. Vadsárhelytől:** Jenei Albert; **N. Ilondán:** Moricz Sándor; **N. Ölyösdön:** Dézsi Sándor; **N. Sajón:** Veres Márton; **Nassodón:** Deichenit Frigyes; **O. Lóposbányán:** Hanschild György; **Remetén:** Fülöp István; **Retegen:** Köblös István; **Rogozon:** Molnár Sándor; **Sárdon:** Elekes Mihály; **Sárvárról:** Varga Ferencz; **Semesnyén:** Ifj. Dadai János; **Szamosújvártól:** Dájbukát János; **Szamoson:** Hoszsu Kelemen; **Széken:** Nagy Károly; **Sz. Nádason:** Pogány Lajos; **Sz. Udvarhelytől:** Zajnos Ferencz; **Teleken:** Magyarósi Ferencz; **Téken:** Varga Sámuel; **Topánfalván:** Szabó Miklós; **Tordán:** Osztián testvérek; **Torockán:** Koronka Antal; **Tövösen:** Lukács József; **Uj Tordán:** Balogh János; **Választott:** Fülöp István; **Vargyason:** Gyöngyösi István urak.

Kolozsvárt, majus, 1861.

A magyar biztosító társaság
k. főügynöksége:
Kövári László.

STEIN JÁNOS könyvtárusnál Kolozsvárt kapható:

Gr. Teleki László arczképe.

Ára 1 ujforint.

Erdélyhoni jogtudomány.

Irta **DÓZSA ELEK**, jogtudor.

Első könyv: **Erdélyhoni közjogtan.** Második könyv: **Magyar magánjogtan.** Harmadik könyv: **Magyar pertan.**

A három kötet ára 6 frt o. é.

Vidéki megrendelések azonnal a legpontosabban teljesíttetnek.

AZ ERDÉLYI UNIO.

Történelmi rajz. Irta **SZILÁGYI FERENCZ.** Ára 60 kr.

A horvát kérdéshez.

Irta **SZALAY LÁSZLÓ.** Ára 80 kr.

Koronás szőlőművelés.

Irta **BÁTHI GÁBOR**, fintaházi földbirtokos.

11 kömetszeti ábrával.

Az erdélyi gazdasági egylet költségén. Ára 30 kr.

Erdélyi diéták végzéseinek

nyomdokai és a **Compilata Constitutio** után kelt articulusok kivonatja. Egybeszedte G. L. 3 kötet. Ára 3 frt.

Erdélyország nagyfejedelemségének

ujabb országgyűlési végzése

(Articuli novellares diaetales)
1744—1811

magyarosította s egy vezetéssel s némely külön jegyzetekkel világosította dalnoki **Incze József.** Ára 2 frt 50 kr., köve 3 frt.

Magyarország alaptörvényei

közjogi fejtegetésekkel és fölvilágosításokkal

Irta egy **Jurista.** Ára 1 frt.

(37) | 16/5 |

WOLFF J.

„MAGYAR KIRÁLY“ című gyógyszer-tárában Kolozsvárt legjutányosbb gyári áron, és eredeti friss minőségben találtnak:

Mindenféle **hasonszenvi**, (Homoeopathisch) szerek, egyenként, és felszerelt szekrényekben is. Különbféle **ruggyantából**, (Kautschuk) **sebészeti eszközök.** Újabb találmányu bel- és külföldi **divat-gyógyszerek.**

Különösen:

ÁLTALÁNOS ÉTEK-POR, dr. Gölls-től Bécsben.

Valódi SEIDLITZI POR. Valód friss **csukamáj olaj,** (Dorsch Leberthran-Öhl.) **Palaczkokban,** és font számra.

Bilini szeletkék, emésztő szer. **Gilisza Chokoládé és pogácsák.** **STEIER FÜNEV,** mellbetegeknek. Valódi **augsburgi élet-essentia,** dr. Kiesow-tól. **Ideg- és izom-essentia** G. J. Engelhofertől. **Növény fog-essentia** Thausig bécsi fogorvostól.

DEÁK FERENCZ

BESZÉDE

a képviselőház május 13-kán tartott ülésében.

Nehéz idők, vészteljes évek mentek el fölöttünk. Végenyészet szélén állott nemzetünk. De az isteni gondviselés midőn egyrésről annyi szenvedéssel sujtott, másrésről erőt ébresztett keblünkben, hogy el ne csüggedjünk és a veszélyben forgó hazát még forróbban szeressük. Adja Isten, hogy tanultunk légyen a kísértet nehéz napjaiban, s kik egyek voltunk szenvedésünkben, egyek legyünk működéseinkben is.

Képviselői vagyunk a nemzetnek, mely kezeinkbe tette le sorsát, becsületünkre, belátásunkra bizta jövődjének biztosítását. Főadatunk fontos, állásunk nehéz, mert rendkívüli a helyzet, melybe jutottunk. Voltak alkotmányos életünkben mások is esetek, melyekben fontos közjogi kérdésekre nézve fejedelem és nemzet egyet nem értettek; voltak idők, midőn a vitákból káros viszályok támadtak. De akkor fejedelem és nemzet ugyanazon egy alapon állottak, a közösen elismert magyar alkotmány alapján; ugyanazon törvényekre hivatkozott mindenik fél, s nem a törvények érvénye, hanem azok magyarázata volt a vita tárgya. Most azonban nem állunk közösen elismert alapon; nem egyes közjogi kérdések, nem a törvények értelme, hanem alkotmányunk lényege s alaptörvényeink érvénye vonatik kétségbe. Alkotmányt nekünk is akarnak adni, de nem azt, mit tőlünk hatalommal elvettek, hanem egy másikat, újat, idegenszerűt, darabját azon közös alkotmánynak, melyet az egész birodalomra készítettek. De nekünk adott alkotmány nem kell; mi visszaköveteljük ősi alkotmányunkat, mely nem volt ajándék, hanem kölcsönös szerződések által állapítottatott meg s a nemzet életéből fejlődött ki; azon alkotmányt, melyet időnként a kor kívánatához mi magunk alkalmaztunk, s mi magunk akarunk ezentúl is alkalmazni; azon alkotmányt, melynek alapelveit századok szentesítették. Mellettünk jog és törvény állanak és a szerződések szentsége, ellenünk az anyagi erő.

Ennyi baj és veszély között kétfőre lesz főként szükségünk: szilárdságra és óvatosságra. Engedni ott, hol az engedés öngyilkosság. kockáztatni ott, hol arra szükség nem kényszerít, egyiránt bűn volna a nemzet ellen.

Az országgyűlés megalakult, s tanácskoznunk és határozniunk kell első ünnepélyes felszólalásunk alakja és tartalma fölött. Három kérdés áll előttünk: mit mondjunk: kinek mondjuk el azt, mit mondanunk kell? s minő alakba öntjük megállapodásunk eredményét? E három kérdés szoros kapcsolatban áll egymással; elmondom tehát a háromra igénytelen nézeteimet.

Szólam az akarok mindenekelőtt arról, mi legyen ezen első ünnepélyes felszólalásunknak tartalma? Előadásomban nem fogok egyedül arra szorítkozni, hogy elsoroljam egyszerűen a tárgyakat, miket e felszólalásba fölvetetni óhajtok; hanem mivel ily fontos ügynél az előadásnak mikénti összeállítására is figyelmet igényel, a tisztelt háznak engedelmevel formulázott javaslatot fogok fölolvadni, mely szerint első felszólalásunkat szerkeszteni óhajtom.

E javaslat következő:

„A közelebb lefolyt tizenkét esztendő súlyos szenvedések kora volt reánk nézve. Ősi alkotmányunk eltörölletett, s a korlátlan hatalom idegen rendszere nehezedett reánk. És e nyomasztó rendszert még súlyosabbá tették azok, kik azt ellenséges indulattal, korlátolt felfogással s gyakran rossz akarral kezelték. Bűn volt előttük a szabadság érzete, bűn volt ragaszkodásunk nemzetiségünkhöz, bűn volt még a legtisztább honszeretet is. Országunk erejét kimerítették, a nemzet vagyonát jogtalanul elidegenítették, nemzetiségünket üldözés tárgyává tették. Minden nap új szenvedést hozott, minden új szenvedés egy gyökerét szakasztotta el keblünkben a hitnek és bizalomnak.

Isten úgy akarta, hogy szenvedjünk, de ne csüggedjünk s hűtlenek ne legyünk önmagunkhoz; és úgy akarta, hogy a fejedelmet tizenkét évi tapasztalás végre meggyőzze, miként a korlátlan hatalom abszolút rendszere nem vezetheti a birodalom népeit boldogságra, de veszélybe döntheti a trónt és birodalmat.

Ekkor Ő Főlsége az eddig követett abszolút rendszert félre vetve, át kívánt lépni az alkotmányosság ösvényére s népeinek kezeibe akarta letenni saját sorsukat.

Összegyűltünk mi is, mint a magyar nemzet képviselői, hogy alkotmányos működésünket ismét megkezdjük, s első lépésünk fájdalmas felszólalás, nem a múlt idők szenvedései miatt, mert azokra fátýolt veténk, hanem azon jogtalanságok miatt, mik most is fennállanak, s miknek azonnali elhárítása nélkül sem alkotmányunk visszaállítását, sem általában az alkotmányosságot lehetőnek nem tartjuk.

Alkotmányos életünknek s nemzeti létünknek alapfőltétele: az országnak törvényes önállása s függetlensége. Első és legszentebb kötelességünk tehát: minden erőnket, minden tehetségünket arra fordítani, hogy Magyarország Magyarország maradjon s alkotmányszerű önállása és függetlensége sértetlenül főtartassék.

És midőn ezen önállás lényegében megtámadatik, midőn azt veszély fenyegeti, nem ismerünk teendőink között fontosabbat, nem ismerünk sürgetőbbet, mint az ily megtámadás ellen haladék nélkül felszólalni.

Meg van pedig támadva országunk alkotmányos önállása már az első lépésben, melyet Ő Főlsége az alkotmányosság ösvénye felé irányzott; meg van támadva az által, hogy a magyar alkotmányosság visszaállítása csak főtételelesen s leglényegesebb kellékeinek kivételével ígér-

tetik; meg van támadva az oct. 20-án kiadott diplomában, melyet alapul vesz föl az országgyűlést megnyitó beszéd is.

Meg akarja végkép fosztani ezen diploma Magyarországot azon ősi alkotmányos jogától, hogy a közadónak és katonaszállításnak minden kérdéseit, egész terjedelmünkben, saját országgyűlésén határozhassa el; kiveszi a nemzet kezéből azon jogot, hogy legfontosabb anyagi és közjogi érdekei fölött királyával egyetértőleg önmaga hozhasson törvényeket. Pénz- és hitelügy, hadügy, vám és kereskedelem, ezen leglényegesebb kérdései a nemzet politikai életének, egy közös birod. tanács alá rendeltetnek, hol azok fölött Magyarországra nézve is egy, többségében idegen hatalom, nem magyar szempontból, nem magyar érdekek szerint intézkednek. És a közigazgatás terén is függővé teszi ezen diploma Magyarország kormányzatát az osztrák kormányzattól, oly kormányzattól, mely nem is felelős, de ha felelős volna is, nem felelne Magyarországnak, hanem a birodalmi tanácsnak, hol a mi érdekeink, midőn azok az ő érdekeiktől eltérnek, a többségnél aligha elegendő biztosítékot találnának.

Ha ezen eszme tettelesen életbe lépne, Magyarország nem lenne többé önálló sem törvényhozásában, sem kormányzatában, hanem legfontosabb érdekeire nézve alatta állana az osztrák birodalom közös törvényhozásának s kormányzatának; egyszóval, csak névre volna Magyarország, tetteleg pedig osztrák provincia.

A hatalomnak ezen ellenünk s alkotmányos önállásunk ellen intézett jogtalan törekvése nemcsak törvényeinkkel ellenkezik, hanem egyenesen megtámadja magát a sanctio pragmatikát, azon állami alapszerződést, mit a magyar nemzet 1723-ban az uralkodó házzal kötött.

Őseink, midőn az említett évben Magyarország koronájára nézve a habsburgi ház nőgára is átruházták az örökösödést, ahöz határozott föltételeket kötöttek. Kimondották, hogy Magyarországon is szintűgy, mint az örökös tartományokban, az elsőszülöttség sora tartassék meg, s ennél fogva mind Magyarországhban, mind az örökös tartományokban, az uralkodó háznak ugyanazon tagját illesse a trón. Kimondották mind Magyarországra és a magyar korona országaira, mind az örökös tartományokra ué zve együtt és viszonyosan az elválaszthatatlan és feloszthatatlan birtoklást, mert sem III. Károly, sem Magyarország, sem az örökös tartományok nem akarták, hogy jövendőben a fejedelem föloszthassa gyermekei között tartományait, mint ez korábban gyakran és még I. Ferdinánd alatt is megtörtént. De, midőn az elválaszthatatlanság és fölözthatatlanság elvét a birtoklásra nézve megállapították, azt az országálsnak és kormányzatnak se formájára, se lényegére ki nem terjesztették, sőt ellenkezőleg: világosan kikötötték a 2-ik cikknek 9-ik szakaszában, hogy a nőagnak eképen elfogadott örökösödésére is kiterjesztessék az 1715-ki 3-ik t. cikknek rendelete, mely szerint a nemzet biztosittatik, hogy a fejedelem Magyarországhban soha másként országálni s kormányozni nem fog, mint az országnak alkotott és jöven-

*

dőben alkotandó világos törvényei szerint. Kikötötték határozottan azt is, hogy a király az ország jogait, szabadságát, törvényeit, köteles leendő mindenkor megtartani, uralkodásra léptekor magát megkoronáztatni, királyi hitlevelet kiadni s a koronázási hitet letenni.

A *sanctio pragmatica* tehát Magyarország önállását s függetlenségét világosan föntartotta, a nemzet ezen jogához minden időben szorosan ragaszkodott, s ezen föltétel mellett szállott a magyar korona minden magyar királyra, ki a *sanctio pragmaticának* megkötése óta Magyarország trónjára lépett. Csak II. József császár volt III. Károly maradékai közül, ki magát meg nem koronáztatta s uralkodott abszolút hatalommal, de Magyarország törvényes királyának soha el nem ismertetett, s nemcsak törvényhozási s közigazgatási rendeletei, miket élte végnapjaiban maga is visszavont, hanem amagánosok részére kiadott adománylevelei s privilegiumai is, törvény által érvényteleneknek nyilvánítottak, mint ezt az 1790. évi 32-dik t. cikkely bizonyítja.

Mária-Therézia volt az első magyar király, ki a *sanctio pragmatica* erejénél fogva lépett Magyarország trónjára. Az ő trónralépte által lépett tehát a *sanctio pragmatica* legelőször életbe, és midőn a magyar trónt elfoglalta, pontosan teljesítette is azon föltételeket, mikhez örökösödési joga kötve volt, kiadta a királyi hitlevelet, letette a koronázási esküt, sőt az 1741-i 8. t. cikkelyben újra biztosította Magyarországot, hogy az ország jogait, szabadságát, törvényeit szentül megtartja s ünnepélyesen kijelentette, hogy Magyarország az örökös tartományok módja szerint soha sem fog kormányoztatni.

A második magyar király II. Leopold, ki bátyjának, a meg nem koronázott II. Józsefnek halála után lépett trónra, kiadván koronázásakor a királyi hitlevelet, s letévén a koronázási esküt, azonfelül egy külön t. cikkben Magyarország önállását és függetlenségét még részletesebben biztosította. Ugyanis az 1790-ki 10. t. cikkben világosan elismeri, hogy: „ámbar az uralkodóház nőágának az 1723: 1. és 2. t. cikkeken Magyarországra nézve megállapított örökösödése ugyanazon fejedelmet illeti, kit a megállapított örökösödési rend szerint az etválaszthatlanul és eloszthatlanul birandó örökös tartományokban illet az uralkodás, Magyarország mindazonáltal szabad ország s egész országglási formájára nézve független és semmi más országnak, vagy népnek lekötve nincs, hanem saját önállással s alkotmányával bír s abaán a király csak az országnak saját törvényei szerint, nem pedig a többi tartományok módjára országgolhat és kormányozhat.“ És egy másik törvényben, az 1790-dik évi 12. cikkben elismeri azt is: „hogy Magyarországhban a törvények alkotásának, eltörlésének s magyarázásának joga a törvényesen koronázott királyt, és az országgyűlésére törvényesen összesereglett országos Rendeket közösen illeti, s ezen jogot az országgyűlésen kívül gyakorolni nem lehet. A végrehajtó hatalmat pedig ő Felsége csak a törvények értelmében gyakorolhatja.“ — A törvények ezen szavai s a fejedelemnek ily határozottan világos elismerése után lehet-e Magyarországnak alkotmányos önállásán kételkedni?

Első Ferencz, ki édes atya után a magyar koronát öröklötte, nemcsak a királyi hitlevélben biztosította a nemzet jogainak, szabadságának s törvényeinek megtartását, hanem később is, uralkodásának 33. évében, az 1825. évi 3. cikkelyben újabban kijelentette, hogy a fönnemlített 1790. évi 10. törvénycikk rendeletét szorosan meg fogja tartani s nyíltan elismerte, hogy az adó és katonaaállítás kérdéseit az országgyűléstől elvonni s az országgyűlésileg megajánlott adót országgyűlésen kívül soha semmi szín alatt fölemelni sem lehet.

Hasonló biztosításokat adott a nemzeteinek V-ik Ferdinánd is királyi hitlevelében, sőt még bővebbeket, azon törvényekben, miket 1848-ban szentesített.

A sanctio pragmatica nem egyszerű törvény, nem egyszerű diploma, nem octroyozott adomány vagy ígéret, hanem kölcsönös egyezkedés folytán kötött alapszerződés, melyben egyrésztől őseink a habsburgi ház nőágának javára ünnepélyesen lemondottak azon jogról, hogy a habsburgi ház fiágának kihaltával szabadon választhassák királyukat, másrésztől pedig III. Károly, ki a nemzet ezen szabadválasztási jogát 1715-ben is a 3-ik t. cikkelyben nyíltan elismerte, a nemzet részéről kikötött föltételek teljesítését, az ország önállásának, függetlenségének, jogainak, szabadságának, törvényeinek föntartását ígérte. Az ekkép szabad egyezkedés mellett kötött két oldalú alapszerződés teljes erejében s minden föltételeivel együtt életbe lépett, midőn azután következett koronás királyok által megtartatott, az abban foglalt biztosítások újabban s részletesebben ismételtettek s a jogszerűen kötött szerződést jogszerű gyakorlat szentesítette. Lehet-e, szabad-e most azon szerződést egyoldalulag megszegni, s a nemzettől követelni azon kötelezettséget, mi abban foglaltatik, de a kötelezettség föltételeit mellőzni, vagy hiányosan és csak némely részben teljesíteni.

Midőn egyrésztől mind a sanctio pragmaticában, mind egyéb törvényeinkben ily világosan ki van fejezve a közöttünk és az örökös tartományok között létező azon törvényes kapocs, mi az uralkodó ház ugyanazonosságában áll, vagyis a personal-unio, ennél szorosabb kapcsolatnak, a valóságos realuniónak nyoma törvényeinkben nincs; sőt a fölhozottak kétségtelenné teszik, hogy realunio közöttünk és közöttök nem is létezett, s azt létrehozni Magyarországnak szándéka soha nem volt.

Világos ez Magyarország és az örökös tartományok közjogi helyzetének természetéből is. Ha 1723-ban a sanctio pragmatica meg nem köttetik, III. Károlynak 1740-ben történt halálával, minthogy benne a habsburgi ház fiága kihalt, Magyarország szabadon választhatta volna királyát s ekkor nem lett volna lehetetlen, sőt tekintve a nagy befolyást, melyet azon korban Franciaország gyakorlott az európai politikára, és tekintve Nagy Friderik személyességének hatását, tekintve azt is, hogy mind a francia udvarnak, mind nagy Frideriknek érdekében volt az ausztriai házat gyengíteni, nem lett volna valószínűtlen, hogy nem Mária Thérézia, hanem más választassék Magyarország királynak. Ez esetben

Magyarországnak külön királya lévén, a birodalom úgy, mint most van, nem is alakulhatott volna.

És ha bármikor megtörténnék, mi, ha talán a közel jövőben nem valószínű is, mégsem lehetetlen, hogy a most uralkodó ház nőágban is kihál, Magyarország királyválasztási joga a *sanctio pragmatica* értelmében a nemzetre ismét visszaszálland, s ha akkor Magyarország külön királyt választ, fölbomlik azon állam, melynek egységét az osztrák államférfiak Magyarország önállásának megsemmisítésével akarják most létrehozni. Fölbomlik erőszak nélkül, jogszerűen, fölbomlik azért, mert az egyetlen kapocs, az uralkodó háznak ugyanazonossága megszűnt. Pedig ha léteznék ezenkívül más kapocs is közöttünk és közöttük, az még fennmaradván, az egész államot összetartaná; valamint például Anglia, Skócia és Írland között nem szűnnék meg a kapcsolat az uralkodó ház kihaltával, mert azok nem personal-, hanem realunióban vannak egymással.

Megemlítünk még egy körülményt, mi világosan arra mutat, hogy Magyarország és az örökös tartományok között országlás és kormányzat tekintetében realunio nem létezett s nem létezhetik. Magyarország törvényei szerint a kiskorú magyar király gyámja — az ország nádora; határozottan kimondja ezt a nádori hivatalról 1485-ben alkotott törvények második czikke, melyet az 1681. 1-ső t. czikk, az 1715. 5. törv. cz. és a *Sanctio pragmatica* megkötése után is az 1741. 9. tcz. és 1790. 5. tczikkek újabban megerősítettek. Ellenben az örökös tartományokban a kiskorú fejedelem gyámsága, annak legközelebbi atyai rokonát illeti. A fejedelem kiskorúsága esetében tehát törvény szerint Magyarországon is más, az örökös tartományokban is más áll az országlás és kormányzat legmagasabb fokán. Lehet-e oly országok között, melyekben az országlás és kormányzat mind személyzetre, mind rendszerre és formára nézve egymástól annyira különböző, más és szorosabb kapcsolat, mint az uralkodó ház ugyanazonossága? Képzeltető-e ily viszonyok között egyik vagy másik ország közjogi állásának teljes felforgatása nélkül szorosabb realunio?

De tekintsük az örökös tartományok politikai helyzetét, múltban és jelenben. Akkor, midőn a *Sanctio pragmatica* kötöttet, az örökös tartományok, a német-római birodalomhoz tartoztak, Magyarország pedig annak része soha nem volt. A római-német birodalom egyes országainak feudális természete annyira különböző volt Magyarországnak nem feudális, semmi más hatalomtól nem függő közjogi állásától, hogy ily különböző jogállású tartományok között mást, mint csupán personaluniót, létrehozni nem is lehetett volna.

Midőn később a német-római birodalom bomladozni kezdett, Első Ferencz 1804-ben a római czim mellé az ausztriai örökös császársági czimet vette föl, de Magyarországra nézve aug. 17-én kelt ünnepélyes nyilatkozatában kijelentette, hogy e czim fölvétele által Magyarország jogait, törvényeit s alkotmányát legkevésbé sem kívánja csorbitani s hogy Magyarország előbbeni statusjogi állásában továbbra is megmarad.

Jelenleg az ausztriai örökös tartományok, tagjai a német szövetség-

nek. A szövetség iránt kötelezettségeik vannak, melyek terhekkel járnak; a szövetség határozatai kötelező erővel bírnak, minden a szövetséghez tartozó országokban. Magyarország ellenben nem tagja a német szövetségnek. A német érdekek, miket az osztrák tartományok védeni s előmozdítani kötelesek, reánk nézve idegen érdekek. A szövetséges hatalom, mely az osztrák tartományokban némely tárgyakra nézve parancsoló hatalom, előttünk teljesen idegen. Németországnak lehet háborúja saját érdekében, határai megtámadhatnák, és azon háboruban Ausztria köteles részt venni, köteles lesz védeni a megtámadott határokat. De az ő háborújuk uem a mi háborunk, az ő érdekeik nem a mi érdekeink, ők a mi harcainkban nem állanak mellettünk, nem fogják védeni megtámadott határainkat, mert mi nem vagyunk a szövetség tagja. Ily különböző politikai helyzetű országok között lehet-e szorosabb kapcsolat, mint personalunio? Azon birodalmi tanácsban, melynek túlnyomó többsége a német szövetségnek épen a szövetség értelmében le van kötelezve, mi biztosítana minket, hogy akkor, midőn a mi érdekeink és a német szövetség érdekei nem ugyanazok, jogaink méltányoltatni s érdekeink kiméltetni fognak? A szorosabb kapcsolat alárendelne minket az osztrák többségnek, sőt alárendelne a reánk nézve teljesen idegen német szövetség politikájának is, melytől mi viszonzásul semmit sem követelhetnénk.

Felhozzák ellenünk, hogy a birodalom érdeke a legfőbb tekintet s annak az egyes részek kötelesek saját érdekeiket alárendelni. Nem vonom kétségbe ezen állítás igazságát oly birodalomra nézve, mely ugyanazon egy közjogi alapon áll, melynek egyes részei föltétlenül csatlakoztak egymáshoz, melyet szorosabb realunio köt össze. De Magyarország az uralkodó házzal szerződött, nem az örökös tartományokkal; szerződött az örökösödés fölött, nem valamely szorosabb közjogi kapcsolat fölött, sőt még azon szerződésben is kikötötte független önállásának biztosítását. Ezen szerződést kész leend Magyarország mindenkor megtartani, de azt megváltoztatni és helyébe szorosabbat állítani, magát az örökös tartományok érdekeinek lekötöni s ezáltal alkotmányos önállásáról lemondani, szándéka bizonyosan nincs. Számtalan jogviszony létezik mind a köz, mind a magánjog körében, mi az egyik vagy másik félnek alkalmatlan; de ha minden ilyen jogviszonyt föl lehetne forgatni, mert az egyik félnek érdekei annak megváltoztatását kívánják, s kívált ha föl lehetne forgatni olyképen, hogy az egyik fél tartsa meg, a mire kötelezte magát, a másik azonban nem teljesíti a kikötött föltételeket, mert azok néki terhesek, úgy sem a törvény, sem a szerződések nem nyújtanának biztosítást, hanem egyedül az ere volna a jognak mértéke.

És ha tekintjük Svéczia és Norvégia példáját, láthatjuk, hogy két állam csupán personalunio mellett is megállhat egymással, s mi, kik az örökös tartományokkal hasonlóan personalunio mellett ugyanazon uralkodó ház alatt állunk, közjogilag egymástól függetlenül miért is ne állhatnánk meg testvéreileg egymás mellett, ha egymás jogait és érdekeit kölcsönösen tiszteletben tartjuk? Midőn mi Magyarország alkotmányos ön-

állását, függetlenségét a hatalom szava ellen védjük, midőn óvakodunk azon szorosabb kapcsolattól, melyet alkotmányunk némi visszaállításának feltétele gyanánt akarnak reánk kényszeríteni, nem kívánunk ellenségesen föllépni az örökös tartományok alkotmányos népei ellen. Nem akarjuk mi a birodalom fönnállását veszélyeztetni s készek vagyunk azt, a mit tennünk szabad, s mit önállásunk és alkotmányos jogaink sérelme nélkül tehetünk, a törvényszabta szigorú kötelezettség mértékén túl is, méltányosság alapján, politikai tekintetekből megtenni, hogy azon súlyos terhek alatt, miket az eddig fönnállott abszolút rendszer fonák eljárása összehalmozott, az ő jólétük s azzal együtt a miénk is össze ne rokadjon s a lefolyt nehéz idők káros következményei róluk és rólunk elhárítsanak. De csak mint önálló független szabad ország akarunk velők, mint önálló független szabad országokkal érintkezni; csak ezen uton fogjuk érdekeinket és az ő érdekeiket összhangzásba hozhatni s határozottan visszatartatunk minden alárendeltséget, minden egybeolvadást akár a törvényhozás, akár a kormányzat terén, mert ez önállásunk föláldozása volna, mit tennünk merőben lehetetlen.

Szükségesnek látjuk tehát ünnepélyesen kijelenteni, hogy mi az országnak állami alapszerződés által, törvények által, kir. hitlevelek, koronázási eskük által biztosított alkotmányos önállását s törvényes függetlenségét semmi tekinteteknek, semmi érdekeknek föl nem áldozhatjuk, s ragaszkodunk ahoz, mint nemzeti létünk alapföltételéhez. Ugyanazért meg nem egyezhetünk abban, hogy a közadónak s katonaiállásnak kérdései a magyar országgyűléstől bármi részben elvonassanak. A törvényhozási jogot, valamint mi nem kívánjuk más országokra nézve semmi részben gyakorolni, ugy Magyarországra nézve azt a magyar királyon kívül senkivel mással meg nem osztthatjuk; Magyarország kormányzatát s közigazgatását a magyar királyon kívül senkitől mástól függővé nem tehetjük s azt más országok kormányzatával nem egyesíthetjük; nem akarunk tehát sem a birodalmi tanácsban, sem valamely birodalmi népképviselőben részt venni, s annak rendelkező hatalmát Magyarország ügyei fölött el nem ismerjük, s az örökös tartományok alkotmányos népeivel csak úgy, mint önálló szabad nemzet, más önálló szabad nemzettel, függetlenségünk teljes megóvása mellett, vagyunk hajlandók esetenként érintkezni.

Másik lényeges tárgy, mire nézve azonnal fölszólalni kötelességünk, az országgyűlésnek kiegészítése.

Sem Erdély, sem Horvát- és Tótország, sem a Horvátörvidék, sem Fiume és a tengeremellék közöttünk képviselve nincsenek, mert az országgyűlésre meg nem hívatlak; pedig ezek is kiegészítő részei az országgyűlésnek s a törvények világos rendelete szerint meghívandók lettek volna.

A *sanctio pragmatica*, a kir. hitlevelek s fejedelmi eskük határozottan kimondják, hogy az ország integritása mindenkor sértetlenül fönttartandó. De az integritás nem csak abból áll, hogy az ország területéből semmi el ne szakíttassék, hanem az a politikai integritást is magában foglalja. Midőn tehát a végrehajtó hatalom lehetetlenné teszi, hogy az országnak valamely

része, vagy a magyar koronához tartozó valamely ország alkotmány szerűleg részt vehessen az ország legfontosabb politikai működésében, s együtt gyakorolhassa a törvényhozás jogát: az ország politikai integritása van megsejtve.

A mult idők szomorú eseményei káros félreértéseket idéztek elő közöttünk és nem magyar nemzetiségű polgártársaink között. Ezen polgártársainknak nemzetiségök érdekében és Horvátországnak közjogi állása érdekében is követeléseik vannak, miket ignorálnunk nem lehet, de nem is akarunk. El vagyunk határozva mindent elkövetni, hogy a félreértések elháríttassanak s teszünk, a mit az ország szétdarabolása s önállásának feláldozása nélkül tehetünk, hogy a honnak minden nemzetiségű polgárai érdekekben s érzelemben összeforranak. Ohajtjuk, törvényeink azon rendelkezéseit, mik e részben akadályul szolgálhatnak, közös érdekeink szerint méltányosság alapján módosítani; s hogy ezt eszközölhesük, mulhatatlanul szükséges az országgyűlésnek mielőbbi kiegészítése.

Erdélynek haladék nélküli megbíását s megjelenhetését semmi nem gátolja. Erdélynek egyesülése Magyarországgal 1848-ik évben törvényesen létrejött, és pedig a két országnak közös ohajtása folytán, melyet mind a magyar, mind az erdélyi országgyűlés ünnepelesen s egyhangulag kijelentett. Mind Magyarországnak mind Erdélynek ezen egyesülés iránt hozott törvényei ö Feisége által szentesítettven, azonnal végre is hajtattak. — Akkor, midőn ez alkotmányosság felretételével abszolút rendszer lépett a szabadság helyébe, Erdély Magyarországtól közigazgatás tekintetében ismét külön választatott; most azonban, midőn ö Feisége az abszolút rendszert megszüntette, okvetetlen meg kell szűniek azon rendszer jogtalan következményeinek is. Azon törvények tehát, melyek Erdélyt Magyarországgal egyesítették, s miket az abszolút hatalom ideiglenesen mellőzött, de meg nem semmisíthetett, az alkotmányosság elvének kimondásával szükségképen életbe léptek ismét, s az egyesülést ujra kérdésbe vonni, a felett ujra határozni, és ez által a kedélyek nyugalmát fölzaklatni nemcsak törvényszegés, hanem káros politikai tévedés is volna. A tetteges egyesülésnek minélelőbbi végrehajtását pedig megtagadni nem annyi volna, mint Erdélyt nem egyesíteni Magyarországgal, hanem annyi, mint Magyarországtól valósággal elszakasztani, és ez a Sanctio pragmatikával merőben ellenkezik.

Hiszszük, hogy Erdélynek nem-magyar nemzetiségű polgárai sem fogják kockáztatva látni az egyesülés által nemzeti érdekeiket, mert meggyugvást és teljes biztosítást fognak találni azokban, miket mi más nemzetiségű polgártársaink irányában határozni, tenni fogunk.

A mi Horvátországot illeti, nem követeljük mi, hogy az ö kiselb számu képviselőik ellenében a mi nagyobb számunk határozzon az általok netalán előadandó követelések s föltételek fölött. Horvátország saját territoriummal bir, külön állása van, s nem volt soha békeblezvo Magyarországha, hanem kapcsolatban állott velünk és társunk volt, ki jogainkban s köteleességeinkben, szerencsénkben, bajainkban osztozott. Ha

*

tehát most Horvátország mint ország akar részt venni törvényhozásunkban, ha előbb tisztába akar jönni velünk azon feltételekre nézve, mik mellett közjogi állását Magyarországgal kész összekötni, ha erre nézve úgy akar velünk értekezni, mint nemzet nemzettel, nem fogjuk azt visszautasítani; csak azt kívánjuk, hogy Horvátország ne gátoltassék, miszerint küldöttét országgyűlésünkhez küldhesse, s ezáltal nekünk is, nekik is mód és alkalom nyujtassék az értekezést közjogi alapon megkezdhetni.

Mindaddig, míg azok, kik törvény szerint az országgyűlésre meghívandók, meghíva nem lesznek, mi az országgyűlést kiegészítettnek nem tekinthetjük s törvények alkotásába és koronázási egyezkedésekbe nem bocsátkozhatunk.

Azt sem szabad első felszólalásunkban elhallgatnunk, hogy legfontosabb alaptörvényeink, különösen az 1848-ki lényeges közjogi törvények, hatályon kívül tettettek. Parlamentaris kormányunk, felelős miniszteriumunk most sincs. Esküdszéki eljárással párosult sajtótörvényünk vissza nem állítottatott. Világos törvényeink ellenére a közadó országgyűlésen kívül abszolút hatalommal állapítottatott meg, törvényeinkben ismeretlen s a nemzet által soha el nem fogadott indirect adók hozattak be, mind a törvény ellen megállapított direct adó, mind a jogtalanul behozott indirect adók még most is jogtalanul követeltetnek, sőt hogy az abszolút rendszernek ígért megszüntetése iránt hitünk végkép elenyészszék, s remény és bizalom keblünkben újra föl se éledhessenek, keserű gúny gyanánt most legujjabban oly rendeletet adott ki az alkotmányellenes abszolút hatalom, miszerint a törvénytelen adó fegyveres erőszakkal is behajtatik. És ez azon pilanatban történik, midőn a fejedelem által összehívott országgyűlés együtt van s a nemzettől az követeltetik, hogy teljesítse a sanctio pragmatica szerinti kötelezettséget és koronázzon, holott más részről az ezen kötelezettséggel viszonyos föltételek teljesítésére nézve még csak komoly szándék sem mutatkozik. Nem csodálom, hogy az abszolút hatalom, midőn alkotmányunkat félretette, fölfüggesztette egyszersmind ezen törvényeket is, mert parlamentaris kormány, esküdszékekkel párosult sajtósza-badság és a nemzetnek azon sarkalatos joga, miszerint országgyűlésen kívül semmiféle közadót kivetni s behajtani nem lehet, egyenes ellentétben vannak az abszolút rendszerrel. De miután ő Felsége az abszolút hatalomról ünnepélyesen lemondott, és az alkotmányosság ösvényére tért, az abszolút hatalom által fölfüggesztett törvényeknek tétleg ismét vissza kell állani teljes erejökben.

Szentelt törvényeket csak azon hatalom függeszthet föl, mely azokat alkotta. Alkotmányos országban csak az összes törvényhozás alkothat törvényeket, azokat tehát egyoldalu hatalommal fölfüggeszteni, vagy a mit az abszolút hatalom, mint rendszerével össze nem férő, hatályon kívül tett, azt alkotmányosság mellett is függőben tartani, ellenkezik az alkotmányosság fogalmával.

A sanctio pragmaticának egyik világos föltétele az, hogy a király

minden országgyűlésileg alkotott törvényt megartson. Törvényeink, miket az abszolút rendszer felfüggesztetett, rendes törvényhozás után lőnek alkotva és szentesítve, s míg azok megváltoztatásába a nemzet bele nem egyez, kötelező törvények maradnak, miket hatályon kívül helyezni s függőben tartani annyi, mint a *sanctio pragmatica* világos föltételét megszegni.

Parlamentaris kormány, felelős miniszterium, esküdtzéki eljárással párosult sajtószabadság és az adó meghatározásának joga az alkotmányos szabadságnak legerősebb biztosítékai. Nekünk ezen biztosítékokat megadták szentesített törvényeink s mi azoknak megszüntetésében, vagy bármilyen korlátozásában soha meg nem egyezünk, és azoknak ideiglenes felfüggesztését is az alkotmányosság felfüggesztésének, sőt minden alkotmányosság megtagadásának kell tekintenünk.

Mi teljes jogegyenlőség alapján akarjuk kifejteni s biztosítani alkotmányos életünket. Akarjuk, hogy a polgári jogok teljes élvezetére nézve sem vallás, sem nemzetiség a hon polgárai között különbséget ne tegyen, s törvényeink mindazon rendeleteit, mik a teljes jogegyenlőséget korlátozzák, még ezen országgyűlésen ohajtjuk az igazság, méltányosság kíváncsihoz alkalmazva, módosítani. De ha felfüggesztett törvényeink teljes erejökben tetteleg vissza nem állíttatnak, s a jogtalan felfüggesztésnek minden még fennálló következményei azonnal el nem töröltetnek, a nemzet, mely most meg van fosztva alkotmányos szabadságának minden biztosítékától, nem bocsátkozhatik semmi újabb törvényalkotási értekezletekbe, semmi egyezkedésekbe, mert miként s mi czélból alkosson újabb törvényeket, midőn azt látja, hogy egyoldalú hatalommal felfüggesztett alaptörvényeinek hatálya még akkor is függőben tartatik, midőn a fejedelem a nemzet képviselőit összehívta, hogy az abszolút rendszert ismét megkezdjék. Jelentsük ki tehát, hogy az abszolút rendszer által hatályon kívül tett s még most is függőben tartott törvényeinknek tüsténti teljes visszaállítását s az abszolút rendszer által jogtalanul behozott s még tetteleg fennálló minden törvényellenes intézkedéseknek, törvénytelenül kivetett törheknek, s azok jogtalan behajtásának azonnali megszüntetését határozottan sürgetjük.

Föl kell szólnunk azon velünk közlött okiratokra nézve is, mik ő Felségének, V. Ferdinándnak, a trónról még 1848-ban történt lemondását tárgyazzák. Midőn ő Felsége V. Ferdinánd 1848. dec. 2-án a császári koronáról lemondott, nem adott ki külön okiratot az iránt, hogy a magyar koronáról is lemond; lemondásáról Magyarországot külön nem is értesítette. A lemondási okirat tehát, magyar közjogi szempontból, formájára nézve hiányos, mert Magyarország soha nem volt az osztrák császárságba beleolvadt provincia; külön koronával, külön alkotmányos önállósággal bírt, s a magyar király csak a nemzet tudtával és hozzájárulásával mondhatott volna le a magyar trónról.

Mi tehát ünnepélyesen tiltakozunk a december 2-iki lemondásnak általánosságából vonható azon következtetés ellen, mintha Magyarország

az ausztriai császári korona provinciája volna; s ragaszkodván alkotmányos önállásunkhoz, tiltakozunk az ellen is, hogy azon lemondás a nemzet tudta és hozzájárulása nélkül történt. De miután az csakugyan tetteleg s változhatlanul megtörtént, mi az ország jogainak jövődő biztosítása végett azt kívánjuk: eszközölje ő Felsége, hogy e formahiány utólagos pótlása tekintetéből V. Ferdinánd ő Felsége egy oly okiratot, mely egyenesen Magyarországhoz legyen intézve, s melyben ő Felsége V. Ferdinánd az országgyűlést értesitse, hogy ő már 1848-ik évi dec. 2-án a magyar koronáról is valósággal lemondott, eszközöljön továbbá ő Felsége Ferenc Károly ő Fenségétől is egy hasonlóul Magyarországhoz intézett értesítést arról, hogy ő Fensége is már 1848-ban lemondott azon örökösödési jogáról, mely őt ő Felségének, V. Ferdinándnak, trónröli lemondása után a sanctio pragmatica értelmében illette volna.

Mi ezen okiratokat annak idejében országgyűlésileg fogjuk tárgyalni, sőt azokat törvénybe is kívánjuk iglatni, hogy legalább utólagosan pótolassék az, a minek jogszerűleg előlegesen kellett volna megtörténni s jogaink jövődő biztosítására ünnepélyes óvásunknak s az ország utólagos hozzájárulásának magában a törvényben is nyoma legyen.

Több honfitársaink tartózkodnak idegen földön, politikai vádak folytán száműzve a hazából. Többen még most is börtönben sinlődnek. Ugyanazon absolut rendszer száműzte őket, mely a mi alkotmányos szabadságunkat elnyomta. Idegen bíróságok által, idegen törvény szeint lettek politikai vádak miatt elítélve, s elítéltetésök az akkor behozott absolut rendszernek volt következménye. De ha ezen absolut rendszer megszűnt, ha annak helyébe most az alkotmányosság lép, lehet-e azon megszűnt rendszernek következményeit most az alkotmányosság mellett is föntartani?

Mi tehát az említett ítéleteknek minden még fönnlevő következményeit az alkotmányosság visszaállításával megférhetleneknek s ennél fogva megszűnteknek tekintjük; s mindaddig, míg politikai okokból száműzött honfitársaink visszatérhetésének minden tetteleges akadályát el nem lesz hárítva, a letartóztatottak szabadon nem bocsáttatnak, az elkobzott javak vissza nem adtnak, hitünk s bizalmunk nem lesz az absolut rendszer megszüntetésében és az alkotmányosság visszaállításában; e hit és bizalom nélkül pedig sikeres tanácskozásaink lehetetlenek.

Az uralkodás végeczélja nem lehet a hatalom nagysága. A hatalom csak eszköz, végeczél a népek boldogítása. Ha a fejedelem, ki egykor a hatalom absolut rendszerét hitte legbiztosabb eszköznek arra, hogy népeit boldogítsa, tizenkét évi tapasztalás folytán meggyőződött, miszerint ez uton czélt érni nem lehet, s ezen meggyőződésből az alkotmányosság ösvényére lépett; ha a fejedelem el van határozva, ingatlanul megmaradni ezen ösvényen, ha a fejedelem azt akarja, hogy a hitnek és bizalomnak megszakgattott gyökerei újabb szálakat hajtsanak, méltánylani fogja teljes mértékben mindezeket.

A magyar király csak koronázás által lesz törvényes magyar király,

a koronázásnak pedig törvényt szabta föltételei vannak, miknek előleges teljesítése mulhatatlanul szükséges. Alkotmányos önállásunk sértetlen fönn-tartása, az országnak területi s politikai integritása, az országgyűlésnek kiegészítése, alaptörvényeink tökéletes visszaállítás, parlamentarizmusunk s felelős ministeriumunk ismétli életbeléptetése s az abszolút rendszer minden, még fönnlevő következményeinek megszüntetése oly előleges föltételek, miknek teljesítése nélkül tanácskozás és egyezkedés lehetetlenek.“

Ezek azok, miket ezen első felszólalásunkban elmondani ohajtok. Attérek most azon kérdésre: kinek mondjuk el mindezeket?

Véleményem erre nézve az, hogy a mit mondanunk kell s mondani akarunk, mondjuk el annak, ki az országgyűlést összehívta s kinek összehívása nélkül most együtt nem tanácskoznánk; annak, ki a fejedelmi hatalmat tetteleg gyakorolja, ő Felségének, Ferencz Józsefnek. Ha valaki azt hiszi, hogy mi nem a fejedelem meghívása következtében jöttünk össze, hanem mert a meghívó levelekből értesültünk, miszerint összejövetelünket erőszakkal nem fogják gátolni, nézetem szerint tévedésben van. Magyar országgyűlés önmagától soha össze nem jön, azt mindig vagy a fejedelem hívja össze, vagy az, kit a törvény e joggal fölruházott. 1790-ben a koronázási oklevél készítésénél, javaslatba hozta az országos küldöttség, hogy a hitlevélbe igtattassék, miszerint az országgyűlés minden harmadik évben május 1-ső napján, Pesten, meghívás nélkül is összejöjjön; de ezen javaslatot magok az ország Rendei elvetették annál fogva, mert az országgyűlésnek összehívását fejedelmi jognak tartották. Az 1848. évi 4. cikkely is azt rendeli, hogy a Pesten tartandó évenkénti országgyűlést ő Felsége hívja össze. — Voltak ugyan történelmünk régiebb korában rendes összehívás nélküli összejövetelek is, melyek közügyek fölött tanácskoztak s határoztak, de azokat a nemzet országgyűléseknek el nem ismerte, határozataikat törvényeknek nem tekintette, s az ily gyűlések néha szomorú emléket hagytak magok után.

A tetteleg fönnálló hatalom tizenkét évvel ezelőtt, alkotmányunk mellözésével, abszolút rendszert hozott be Magyarországra is. Tizenkét év mulva keserű tapasztalások után, meggyőződött rendszere fonákságáról s az alkotmányosság ösvényére lépett, de feltételekhez kötötte az alkotmányosság visszaállítását. Mi a feltételeket el nem fogadhattuk, de a tért, mi az alkotmányoságnak a közigazgatás körében megnyílt, azonnal elfoglaltuk s országgyűlést kívántunk, mint az alkotmányosság első postulatumát. Nem azt sürgettük, hogy a nemzet képviselőinek összejöhetése ne gátoltassék, hanem azt, hogy az országgyűlés összehívassék.

Midőn hónapok mulva az országgyűlés összehívatott, a választó kerületek, melyek minket képviselőül megválasztottak, nem azt mondták: „Nincs már tetteleges akadály, mely az összejöhetést gátolná, jöjjetek össze, s tanácskozzatok!“, hanem határozottan azon országgyűlésre küldötték, mely a fejedelem nevében apr. 2-ára hivatott össze. Mi összejöttünk, mint országgyűlés akarnánk működni s azt látjuk, hogy kiegé-

sztíve nem vagyunk, mert nincsenek meghíva mindazok, kiknek meghívását a törvény parancsolja. Ki előtt mondjuk el tehát, hogy ez törvénytelenség, kitől követeljük a meg nem hívottaknak törvényszabta meghívását s az országgyűlésnek kiegészítését? Kétségtelenül attól, ki minket meghívott s azokat meghívni elmulasztotta; kinek egyedül van tetteleg hatalma utólagos meghívás által pótolni a hiányt, kinek meghívása nélkül mi sem volnánk most együtt s azok sem fognak valószínűleg megjelenni.

Mi szükségesnek látjuk alkotmányos önállásunk megtámasztása ellen felszólalni s kijelenteni, hogy a birodalmi tanácsban részt venni nem fogunk, szükségesnek látjuk kimondani, hogy a magyar király csak a koronázás által lesz törvényes király, a koronázásnak pedig feltételei vannak, miket előbb okvetlen teljesíteni kell. Ki akarjuk mondani, hogy a parlamentarizmus kormányának, felelős minisztériumnak fölfüggesztett közjogi törvényeink teljes visszaállítására oly feltételek, mik nélkül további egyezkedésekbe nem ereszkedhetünk. — És kinek mondjuk meg mindezeket? Kétségtelenül azon tetteleg fennálló hatalomnak, mely alkotmányos önállásunkat megtámasztja, midőn leglényegesebb alkotmányos jogainkat a birodalmi tanácsra akarta átruházni. Annak, ki alaptörvényeinket fölfüggesztette s függőben tartja; ki a felelős minisztériumot ismét fölláttatni mind eddig elmulasztotta; annak, ki egyedül bír tetteleg hatalommal az alkotmányosság mindezen postulatumait teljesíteni.

Tudjuk, érezzük, hogy abnormis helyzetben vagyunk. A nemzet ohajt ezen abnormis helyzetből békés úton kivergődni s ha mindezeket csak magunk között panaszoljuk el, de azzal, ki egyedül képes az abnormis helyzetet törvényessé átváltoztatni, még csak szóba sem állunk, s a békés orvoslásnak még csak megkezdését sem kísértjük meg, azt hiszem, nem cselekszünk a haza érdekében.

Nem ismeretlen előttem némelyeknek azon ellenvetése, hogy miután ő Felsége V. Ferdinánd 1848. dec. 2. csak az ausztriai császári koronáról mondott le s a lemondólevélben Magyarország külön megemlítve nincs, e lemondás Magyarországra ki nem terjedhetvén, ő Felsége Ferencz József a magyar trónra nézve még nem valóságos koronaörökös, és így az ország véle fölírat által közvetlen érintkezésbe nem teheti magát.

Ha érdekünkben volna helyzetünket újabb bonyodalmakkal nehezíteni, azt e téren egy időre könnyen tehetnők, mert magyar közjogi szempontból a lemondás formájában csakugyan hiányos.

De vizsgáljuk elfogultság nélkül: mi célt mi hasznót érünk el a honra nézve, ha e formahiány miatt előre határozottan lehetetlenné tesszünk minden érintkezést a fönnálló hatalommal?

Senki, úgy hiszem, kételkedni nem fog azon, hogy ő felsége V. Ferdinánd, midőn a császári koronáról lemondott, azzal együtt Magyarország koronájáról is le akart mondani. Kétségtelen az is, hogy ezen szándékát tetteleg Magyarországra is végrehajtotta, s nem gondolom, hogy valaki lehetőnek tartsa, miszerint V. Ferdinánd a magyar tróut ismét elfoglalja. A sanctio pragmatica tehát ő felségének Ferencz Károly-

nak s ennek lemondásával ő Felségének Ferencz Józsefnek nyitotta meg a magyar koronára nézve is az örökösödést. Ha mi azt jelentenők ki, hogy V. Ferdinánd lemondása az említett formahiány miatt érvénytelen Magyarországra, de érvényes az örökös tartományokra, egyenes összeköztetésbe jönnének a sanctio pragmaticaval, mely határozattan azt mondja: hogy az örökösödésnek megállapított, elsőszülöttségi rendje szerint mind Magyarországon, mind az örökös tartományokban ugyanazon egy fejedelmet illeti az uralkodás. Ha pedig a sanctio pragmatica fönnehlített rendelete nyomán azt akarnók vitatni, hogy, mivel a lemondás formahiány miatt Magyarországra nézve érvénytelen, az örökös tartományokban pedig más fejedelem nem lehet, mint a ki a sanctio pragmatica értelmében Magyarországon uralkodik, érvénytelen az az örökös tartományokra nézve is: összeköztetésbe jönnének az örökös tartományok kétségtelen jogaival és az összes európai diplomával, mely V. Ferdinándnak lemondását, és ő Felségének Ferencz Józsefnek a császári trónra léptét ünnepélyesen elismerte; s véle mint osztrák császárral szerződéseket, szövetségeket, békealkukat kötött.

A helyett tehát, hogy a lemondás érvénytelensége s annak közjogi következményei fölött helyzetünket nehezítő, de pozitív célra nem vezető vitalkozásokba bocsátkoznánk: czélszerűbb leendő a már megtörtént s többé meg nem másítható lemondásnak formahiányát következményeiben az ország jogaira nézve kártalanlanná tennünk oly módon mint azt felolvasott javaslatomban előadtam.

Némelyek azon véleményben vannak, hogy miután a magyar király csak a koronázás által lesz az országnak törvényes királya, ő Felsége Ferencz József pedig megkoronázva nincsen, az országgyűlés ő hozzá, mint nem koronázott királyhoz egyenes és közvetlen felszólalást nem intézhet. Nem osztom ezen nézetet, a magyar közjog folytonos gyakorlatánál fogva.

Három század óta csak négy fejedelem lépett a magyar trónra, ki nem elődjének uralkodása alatt lön megkoronázva. II. Mátyás, testvérének Rudolfnak lemondása után; III. Károly, testvérének I. Józsefnek halálával; II. Leopold, testvérének II. Józsefnek halála után, és I. Ferencz, atyjának halála után.

II. Mátyás, bátyjának Rudolfnak lemondása után összehívta a magyar országgyűlést 1608. évi sept. 29-ik napjára, megkoronáztatott nov. 19-ik napján.— Ezen időközben több alkalommal felirások és küldöttség által érintkezésben volt véle az országgyűlés, sőt fontos törvények iránt, mik koronázás előttieknek nevezettek, elhatározó egyezkedésbe is bocsátkozott vele.

III. Károly, bátyjának halála után összehívta az országgyűlést 1712-ik évi apr. 3-ára, megkoronáztatott máj. 22-én. Ezen hét hét alatt érintkezésbe tette vele magát az országgyűlés küldöttség által a koronának Bécsből leendő lehozatala végett, felírás által azon kérdésre nézve, vajjon a királyi hitlevél koronázás előtt adassék-e ki, vagy koronázás után? — Ezenfelül a koronázási hitlevél is kölcsönös egyezkedések által lön megállapítva.

II. Leopold, bátyjának II. József császárnak halála után összehívta az országgyűlést 1790. évi jun. 5-ére, megkoronáztatott nov. 15-kén. Ezen öt hónap alatt irt az országgyűlés ő felségének:

Julius 20-ról az íránt: hogy a sistovi békekötésnél a törvények értelmében magyar tanácsosok alkalmaztassanak. — Erre válaszolt is ő felsége jul. 30-án.

Aug 13-án gróf Festetics Györgynek és több magyar tiszteknek szabadon bocsátatása tárgyában.

Aug. 16-án felel az országgyűlés ő Felségének fönnemlített jul. 30-iki válaszára.

Ezen iratok nem föliatoknak, hanem leveleknek nevezetnek.

Sept. 5-kén felirást küldenek az ország Rendei a királyi hitlevél érdemében.

Nov. 14-én felirnak a kir. hitlevélből kihagyott némely törvény-cikkelyek íránt. — E három utolsó repraesentationak nevezetlik.

I. Ferencz összehívta az országgyűlést 1792-dik év máj. 20-dik napjára, megkoronáztatott jun. 6-án, s ezen időközben, névszerint máj. 23-án felirást intéznek hozzá az ország Rendei a koronázási hitlevélre nézve.

Mindezek a még meg nem koronázott királyoknak irattak, s kétségtelen, hogy az ország Rendei nem kételkedtek a koronázás előtt is közvetlen érintkezésbe jönni a fejedelemmel. De ez nem is lehetett másképp; mert érintkezés nélkül a koronázási hitlevélre nézve sem lehetett volna egyezkedni.

Végre azon harmadik kérdésre: minő alakban mondjuk el, a mit mondani akarunk? feleletém — úgy hiszem, bennfoglaltatik már azokban, miket föntebb elmondottam. Egyszerűen tehát felirást indítványozok.

Határozatot bármely hatóság vagy testület csak oly személyek irányában hozhat, kik felett rendelkezni joga s hatalma van. Határozatok által megkötheti önmagát, vagy saját tagjait, parancsolhat a tőle függő egyéneknek; de azok irányában, kik tőle nem függnek, kik alatta nem állanak, kikkel úgy áll szemben, mint egyik fél a másikkal, hasonló jog-alapon megosztott hatalommal, — ilyenek irányában a határozatnak sem ereje, sem célja nincs.

Tudom, hogy vannak példák közjogi életünkben, midőn az országgyűlés valamely egyes tárgy fölött határozatot hozott, de az ily határozat vagy a két tábla közti sokáig sikertelenül folytatott vitatkozások megszakaszlására, vagy a fejedelem és nemzet között megkezdett, de célra nem vezető egyezkedések további folytatásának abbahagyására vonatkoztak, vagy akkor történtek, midőn a két hatalom nyílt ellenségeskedés küszöbén fegyveresen állott egymás ellen. De hogy az országgyűlés pusztán határozattal kezdette volna meg működését, oly határozattal, melyben kimondja, mit követel a másik féltől s minő feltételekhez köti működésének folytatását, határozatának tartalmát azonban épen azon hatalommal, melytől a feltételek teljesítését várja, még közleni sem akarja, arra példát én legalább nem tudok.

És én czélját sem látom ily határozat hozatalának. Önmagunkat akarjuk-e megkötni arra nézve, hogy míg ez vagy amaz meg nem történik, mi semmit nem teszünk? Hiszen ez teljesen sükségtelen, mert míg határozatunk okai fennállanak, míg a többség, mely a határozatot hozta, többség marad, csak az történik, a mi határozat nélkül történt volna. Ha pedig az okok megszűntek, vagy a többség változott, az ellenkező többség a határozatot is fölforgathatja.

Vagy talán másokat akarunk határozatunk által kötelezni? De ne felejtjük, hogy határozataink másokra nézve csak akkor lesznek kötelezők, ha törvényekké válnak; ehhez pedig éppen azon másik félnek beleegyezése szükséges, melylyel mi nem akarunk érintkezni.

Vannak, kik azért is inkább ohajtják tán a határozatot, mert nézetök szerint a fölírás csak kérelem, a határozat pedig komoly nyilatkozata a nemzet akaratának. Nem szeretném, ha valaki azon elvet állítaná föl, hogy a fölírás pusztán kérelem, minek megadása vagy megtagadása kegyelemtől függ. Közjogi törvényeink nagy része fölírások és arra kiadott királyi válaszok alapján készült, s ki fogja állítani, hogy alkotmányunk alaptörvényei kérelemre kegyelemből adattak meg? A törvényhozás hazánkban fejedelem és nemzet közt egyenlő joggal van megosztva; ennél fogva törvény csak közös egyezkedés útján jöhet létre, E közös egyezkedés a nemzet részéről felírások, a fejedelem részéről királyi válaszok által történik. A fölírások kérelem hangján iratnak, a királyi válaszok a nemzet kérelmének meghallgatásáról szólnak, mert ezt a fejedelem iránti hódoló tisztelet így hozta szokásba még a legszabadabb országokban is. A szabad angol nép legmélyebb hódolat és tisztelet hangján szól mindig alkotmányos fejedelméhez; de azért tudja mindenki, hogy ezen hang nem szolgaiság hangja, s honunkban is tudja mindenki, hogy fölírások és királyi válaszok nem kérelem és kegyelem, hanem a két egyenjogu félnek szabad egyezkedése.

Arról, hogy fölírás vagy határozat helyett manifestumot adjon-e az országgyűlés, tüzetesen nem szólok. Manifestumok nem a békés kiegyenlítés eszközei: azokat csak akkor lehet írni, midőn van erő és hatalom, mely tartalmukat érvényesítse. A manifestumok rendesen fegyverrel támaszkodnak, manifestumokkal nem békés tanácskozásokat szoktak kezdeni, hanem azon vészteljes stadiumot, mely gyakran a sikertelen tanácskozásoknak szomorú eredménye.

Ne felejtjük, mennyi baj, mennyi veszély környezi helyzetünket! A mult idők eseményeiből sok félreértés, sok keserűség maradt fenn e hazában, mik ha talán itt-ott csillapodtak is, el még nem enyésztek s egy újabb ballépés lángra gyújthatná ismét a káros viszályok lappangó szikráját. Komolyan ohajtunk méltányosak lenni Horvátország és a közötlünk lakó más nemzetiségű honfitársaink igényei iránt s azt akarjuk, hogy ne csak törvények, ne csak szerződéssek, hanem közös érdekek, közös érzelmek is egyesítsenek bennünket. De ha mi már az országgyűlés kezdetén oly lépést teszünk, mit az ellenséges indulat könnyen fölhasznál-

hatna káros izgatásokra, s azon gyanunak ébresztésére, hogy ígéreteink csak pusztá ígéretetek, s mi szándékosan nehezítjük az országgyűlés működéseinek még megkezdését is, csakhogy más nemzetiségű honfitársainak tett ígértünk valóítását halasztbassuk; ha azon tetteleg főnnálló hatalommal, melyért ők tizenkét év előtt annyi vért ontottak, mi csak azért, mert az formájában még nem törvényes, szóba sem akarunk állani, még azokra nézve sem, mik annak törvényesítéséhez szükségesek, akkor — úgy hiszem — a közöttünk és más nemzetiségű honfitársaink között oly igen szükséges egyesüléshez reményünk alig lehet.

Nem állítom én, hogy az általam javaslatba hozott fölírat minden bajt és vizsályt elhárít; nem mondom, hogy annak óhajtott sikere leend. Lehet, sőt valószínű is, hogy az osztrák államférfiak politikája ezentul is oly követelésekkel lép föl ellenünk, miket teljesitenünk lehetetlen és akkor végre mégis törésre kerül a dolog. De ne idézzük elő mi magunk e törést, s ha kikerülni nem tudjuk, az ne a mi vétünk legyen. Hiszen ha mi azt mondhatjuk önmagunk előtt, a nemzet előtt és Europa előtt, hogy megtettük, a mi szabad volt, de alkotmányos önállásunk fölaldózását követelték tőlünk, el akarták venni a nemzettől az adó és katonaság megajánlhatásának jogát, meg akartak fosztani a parlamentáris kormánytól, a felelős miniszteriumtól, egy szóval azt akarták, hogy Magyarország ne legyen többé önálló független Magyarország, hanem legyen alkotmányos osztrák provinczia, és e miatt törésre került, mert mi ezen föltételeket el nem fogadhattuk, s az országnak mint önálló országnak politikai megsemmisülését alá nem írhattuk: igazolva leszünk, és sem magunk, sem más nekünk joggal szemrehányást nem tehet, s jobb téren állunk, mint ha a törést s annak következéseit legalább némely részben nekünk is tulajdoníthatják.

Ezek igénytelen nézeteim; ezek fővonásai azon politikának, melyet én követni óhajtok. Lesznek talán, kik e politikát nem találják eléggé merésznek, lesznek, kik azt félénknek fogják mondani.

Igen is, uraim! ezen politika nem a kockáztató merészség politikája, hanem az óvatosságé, nem félénk, hanem erőnhöz s helyzetünkhöz van mérve. Harczban s a cselekvés terén gyakran szükséges a merészség, mert az erőt felfokozza s ezáltal a sikert biztosíthatja. De köztanácskozásokban inkább szeretem a szilárdsággal párosult óvatosságot. Merészség a politikában csak akkor van helyén, midőn tetemes erőre támaszkodik, e nélkül mindig kocka, mely többnyire vakra fordul.

Félénk, sőt gyáva az, ki önszemélyét félti, midőn hazájának sorsa forog kérdésben; de ki maga nem fél, hanem félti a hazát, óvatos nem azért, hogy magát baj ne érje, hanem, hogy a haza ne szenvedjen, az — uraim, nem félénk, nem gyáva.

Önsorsunkról magunk rendelkezhetünk, s ha kockára tesszük azt, önmagunk szenvedjük kárát. De mások sorsát, mit a bizalom hitünkre bízott, a haza sorsát, mely becsesebb előttünk saját életünknel, féltünk kell minden veszélytől, s a szeretet óvatosságával kell azt megőriznünk; kockáztathatunk mindent a hazáért, de a hazát kockáztatnunk nem szabad.

Tudom én azt, hogy ellenségeink a lefolyt nehéz idők alatt csordul-tig töltötték méltatlan szenvedéseink pobarát. Tudom, hogy jól esnek a fájdalomnak keblünkbe fojtott árját kiöntenünk, s tudom, hogy, midőn a méltó nebezteletésnek fölzaklatott indulata elragad, kárt és veszélyt, mi abból következhetnék, fontolóra venni fölötte nehéz. Érzem én is mindazt, mit minden magyar érez azok ellen. kik annyi életet s életörömöt, annyi boldogságot feldultak e hazában. De érzem keblemben azon erőt is, hogy jobban tudom szeretni e hazát, mint gyűlölni ellenségeinket; s inkább elfojtom szivemben a keserűséget, semhogy az oly lépésre ragadjon, mely káros lehetne a hazára.

Oly időben, midőn a méltatlan szenvedések özöne minden honfikelet fellázított s a feldult bizalom helyébe gyanakodás, sőt talán gyűlölség lépett, könnyebb a merészség politikáját követni, mint az ovatosságét. Ilyenkor a keserűség szava minden kebelben viszhangra talál s a felzúdult szenvedély örömeit hallgat a merész tanácsra, mint az ovatosság intő szavára. Izgatott időben könnyebb az indulatok árját követni, mint azt a hon érdekében csillapítani.

A ki ellenben a hon erejét a helyzet veszélyeihez mérve azon meggyőződésre jutott, hogy több ovatosságra van szüksége, mint merészségre s el van határozva a türelmet vesztett kedélyek ingerültségével szemben szilárdság mellett ovatosságot is tanácsolni, gyakran kiteszi uagát félreértéseknek, sőt talán gyanúsításnak is, miket eltűrni csak azért, hogy a haza ne szenvedjen, lelki erőt kíván s politikai bátorságot. Az ovatosság, még ha tulzott volna is, mindig figyelmet érdemel, mert a tulzott merészség több kárt okozhat, mint a tulzott ovatosság.

Tisztelem én a közvélemény hatalmát, s tudom, hogy az oly hatalom, mely vagy elsodor, vagy eltipor. De tudom azt is, hogy izgatott időben gyakran felette nehéz elhatározni, mi a valóságos közvélemény, mert minden ember hajlandó közvéleménynek tekinteni azt, a mit maga óhajt, s több ízben tapasztaltam, hogy nem a leghangosabb szó volt a valóságos közvélemény. De van egy hű barátom, kinek szava még a közvélemény szavánál is fontosabb előttem, mivel én soha nem alkuszom, mert parancsát szentnek tartom, s kinek nehezteletését magamra nézve legsúlyosabb csapásnak tekintenem, e hű barátom: önlelkiösméretem. Ennek parancsát követtem most is, midőn nyiltan, határozottan s tartózkodás nélkül jelenttem ki meggyőződésemet; a tisztelt ház halározni fog belátása szerint, én teljesítettem kötelességemet. Nincs egyéb hátra, mint benyujtanom az általam indítványozott felirási javaslatot, mit ezennel teljesítek.

